

Ewaluacja zewnętrzna

realizacji

Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020

dla obszaru

Lokalnej Grupy Działania - Fundusz Biebrzański

Lokalna Grupa Działania

Realizacja:

OMIKRON Mariusz Wachowicz

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Opracowanie raportu jest współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach realizacji projektu pt.: „Wsparcie kosztów bieżących i aktywizacji Lokalnej Grupy Działania – Fundusz Biebrzański na rok 2022 i 2023” Priorytet IX, Działanie 9.1 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 (nr projektu RPPD.09.01.00-20-0636/21)

1. Wstęp

Ewaluacja i zasady jej prowadzenia w LGD wynikają z wytycznych nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Planowane cele, metody i narzędzia ewaluacyjne mieszczą się z w zakresie wytyczonym przez Podręcznik Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju z marca 2017 roku. Niemniej potrzeba ewaluacji wynika również z samego procesu realizacji Strategii oraz konieczności ciągłej dbałości o utrzymanie wysokiej jakości podejmowanych interwencji.

Zmiany społeczne i gospodarcze sprawiają, że konieczna jest analiza Strategii pod kątem jej aktualności, ale także sprawności i efektywności jej dotychczasowej realizacji oraz użyteczności podejmowanych działań i przyjmowanych rozwiązań. Rzetelne ocenienie Strategii na tym etapie wdrażania wymaga nie tylko przyjrzenia się uzyskanym efektom, ale także samemu procesowi, aby można było zidentyfikować elementy wymagające poprawy. Uzyskane wyniki zostaną wykorzystane w procesie aktualizacji Strategii oraz innych dokumentów Stowarzyszenia, ale również uwzględnione przez LGD w kolejnym okresie programowania 2021-2027.

Niniejszy raport jest zwięźczeniem ewaluacji prowadzonej w LGD pomiędzy majem a październikiem 2022 roku. Jednak dane wykorzystane w raporcie pochodzą z różnych okresów od rozpoczęcia realizacji strategii w 2016 roku do 31 grudnia 2021. Oprócz danych z monitoringu prowadzonego systematycznie przez organy LGD, w planach komunikacji określone są konkretne działania mające na celu pozyskiwanie informacji oraz dzielenie się nimi z interesariuszami i ze społecznością. Działania te, szczególnie polegające na ankietowaniu odpowiednich grup respondentów, prowadzone były przez LGD systematycznie, według harmonogramu zapisanego w planie komunikacji.

Większość procesu zbierania danych potrzebnych do ewaluacji spoczywa na pracownikach Lokalnej Grupy Działania. Bez nich, ich systematycznej pracy i zaangażowania nie udałooby się zgromadzić materiału do napisania niniejszego dokumentu. Podziękowania należą się nie tylko Panu Prezesowi, pracownikom, i członkom Zarządu ale także zaangażowanym w wywiady członkom Rady, uczestnikom spotkań grupowych, wnioskodawcom i beneficjentom. Nie można zapomnieć również o szeregowych członkach Stowarzyszenia, sympatykach oraz wszystkich respondentach, którzy rzetelnie wypełniali ankietę.

2. Streszczenie najważniejszych wyników badania

- Na terenie LGD - Fundusz Biebrzański na koniec 2021 roku mieszkało 65 277 osób; to o 4 391 mieszkańców mniej niż w 2015 roku (spadek o 6%). Depopulacja regionu jest większa niż województwa podlaskiego (-2%).
- Średni odsetek osób w wieku produkcyjnym w % ludności dla obszaru LGD wynosi 61,9% i jest powyżej średniej dla województwa podlaskiego (60,2%).
- Średnia wartość wskaźnika obciążenia demograficznego – relatywna liczba osób najstarszych – na terenie LGD - Fundusz Biebrzański wynosi 19,6% i jest większa od wartości dla województwa lubelskiego (18,6%). Ponad 17% ma powyżej 65. roku życia, co pozwala stwierdzić, że obszar ten się starzeje.
- 41,7% zwiększyły się średnie wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca – z 1041,1 zł w 2015 roku do 1475,2 zł w roku 2020. Na tle województwa podlaskiego (1626,9 zł wydanych na jednego mieszkańca), średni poziom wydatków budżetów gmin z obszaru LGD jest niższy. Ogólnie rzecz biorąc, obszar LGD bogaci się.
- W latach 2015-2020 spada liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Przeciętnie na obszarze LGD - Fundusz Biebrzański w 2020 roku osób korzystających z takiej pomocy było średnio 954 na 10 tysięcy mieszkańców (w 2015 liczba ta wynosiła 1524). To 37,4% spadek.
- Średnio, w 2021 roku, na badanym obszarze na 10 tysięcy mieszkańców były zarejestrowane 33 fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne. To mniej niż w całym województwie podlaskim (37).
- Na obszarze funkcjonowania LGD - Fundusz Biebrzański w latach 2015-2021 liczba osób bezrobotnych spadła blisko o 40%. W 2021 roku zarejestrowano średnio 191 osób bez pracy; w sumie było ich 2110, z czego 1272 to mężczyźni, a 838 to kobiety.
- 37% mieszkańców uważa, że ich gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogą realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby. Niezdecydowanych w tej kwestii jest 30%, a co piąty mieszkaniec zdecydowanie nie zgadza się ze stwierdzeniem, że jego gmina jest dobrym miejscem do życia.
- Najwyższe oceny wśród mieszkańców spośród różnych obszarów aktywności gminy otrzymały: atrakcyjność turystyczna regionu, identyfikacja mieszkańców z regionem oraz promocja dziedzictwa kulturowego i turystyki. Najwięcej negatywnych ocen uzyskała natomiast możliwość zatrudnienia poza rolnictwem oraz działania na rzecz osób przed 34. rokiem życia.
- Większość mieszkańców (60%) począwszy od 2016 roku osobiście korzystała z infrastruktury i obiektów finansowanych ze środków unijnych, w tym co piąta osoba twierdzi, że korzystała z nich często.
- Infrastruktura drogowa to obszar, który w pierwszej kolejności dofinansowaliby mieszkańcy LGD - Fundusz Biebrzański, gdyby sami mogli decydować o dystrybucji środków finansowych w swojej gminie. W następnej kolejności środki finansowe przeznaczono by na zwiększenie miejsc pracy poza rolnictwem oraz infrastrukturę i ofertę sportową i rekreacyjną.

- Biuro i pracownicy LGD zostali ocenieni bardzo wysoko. Najbardziej doceniono fakt, że łatwo jest umówić się na spotkanie z pracownikami Biura, oraz że odpowiedzi na wiele pytań można uzyskać poprzez kontakt telefoniczny. Według ankietowanych pracownicy są uprzejmi i mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy.
- Prawie 90% osób korzystających i starających się o wykorzystanie środków finansowych w ramach LGD uważa, że nabory wniosków wpisują się w potrzeby mieszkańców.
- Większość ankietowanych twierdzi, że realizowane w LGD nabory wniosków nie pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych.
- Wnioskodawcy i beneficjenci zgodnie twierdzą, że środki przeznaczone na realizację LSR były wydatkowane efektywnie.

1.	Wstęp	2
2.	Streszczenie najważniejszych wyników badania.....	3
3.	Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.....	6
3.1.	Cel główny i cele szczegółowe badania.....	6
3.2.	Zakres przedmiotowy badania	6
3.3.	Kryteria ewaluacyjne	6
3.4.	Pytania badawcze.....	7
4.	Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.....	9
5.	Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.....	14
5.1.	Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju	14
5.2.	Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju	23
5.3.	Funkcjonowanie LGD.....	32
5.4.	Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju	44
6.	Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze	49
7.	Podsumowanie, wnioski i rekomendacje.....	54
8.	Spis tabel i wykresów	56
9.	Aneksy tworzone w toku realizacji badania	59
9.1.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:.....	59
9.2.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:	59
9.3.	Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD.....	60
9.4.	Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD.....	66
9.5.	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego	75

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

3.1. Cel główny i cele szczegółowe badania

Celem głównym badania jest przeprowadzenie ewaluacji zewnętrznej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Cele szczegółowe:

- Wypełnienie obowiązku przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej (zgodnie z Wytycznymi 5/3/2017 i 10/1/2022 MRiRW).
- Uzyskanie użytecznych informacji na temat wdrożenia LSR.
- Opracowanie rekomendacji oraz planu ich wdrożenia.
- Wykorzystanie wyników badań społecznych we wstępnej konceptualizacji kolejnej LSR

3.2. Zakres przedmiotowy badania

Realizacja LSR: stopień realizacji celów i wskaźników, stopień realizacji wybranych operacji, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, oddziaływanie realizacji LSR na rozwój lokalny, bariery realizacji LSR, jakość procesu partycypacji, operacji i procedur.

Działalność biura: efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, ocena sposobu przepływu informacji, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, innowacyjność, proces rozwoju pracowników, efektywność animacji i doradztwa, ochrona danych osobowych, jakość procesu archiwizacji i monitoringu.

Funkcjonowanie partnerstwa: jakość podejmowanych uchwał, skuteczność nadzoru nad biurem LGD, jakość reakcji na zmieniające się warunki, umiejętność współpracy i atmosfera pracy, skuteczność działań strategicznych, jakość współpracy regionalnej i ponadregionalnej, jakość relacji z otoczeniem i promocji.

3.3. Kryteria ewaluacyjne

Kryteria ewaluacyjne stosowane w badaniach to: **skuteczności** bezpośrednio pozwalająca ocenić, na ile efektywne są działania w zakresie osiągnięcia celów określonych w dokumentach programowych oraz jak skuteczna jest działalność biura LGD. Z kryterium skuteczności powiązane jest również kryterium **użyteczności**, które rozumiane jest, jako kryterium pozwalające ocenić stopień zaspokojenia istotnych potrzeb grup docelowych lub przyczynienia się do rozwiązania problemów, niezależnie od tego, czy były one zasygnalizowane przez cele interwencji. Zastosowane będzie także kryterium **trwałości**.

Trwałość – w przypadku tego badania – pozwoli ocenić, w jakim stopniu pozytywne efekty zrealizowanych interwencji (na poziomie celów) mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tych projektów na proces rozwoju społeczności lokalnej w dłuższym okresie.

3.4. Pytania badawcze

Zgodnie z wytycznymi nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowane zostały odpowiedzi na poniższe pytania badawcze zgrupowane w kategorii analitycznej:

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

- Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

Ocena wpływu na kapitał społeczny

- Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
- W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

Przedsiębiorczość

- W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
- Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
- W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Grupy defaworyzowane

- Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
- Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Innowacyjność

- W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
- Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

Projekty współpracy

- Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
- Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Ocena funkcjonowania LGD

- Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
- Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

Ocena procesu wdrażania

- Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
- Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

Wartość dodana podejścia LEADER

- Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Dodatkowe pytania badawcze:

- Jak układała się współpraca z Samorządem Województwa?
- Jaki jest wpływ systemu zbierania i przekazywania informacji o wdrażaniu i monitoringu Urzędu Marszałkowskiego na sprawność funkcjonowania LGD?
- Jak LGD funkcjonowała w warunkach niepewności legislacyjnej?
- Czy długość procesu weryfikacji wniosków wpłynęła na planowe osiągnięcie wskaźników oraz na wizerunek LGD?
- Czy zasady realizacji projektów grantowych PROW spełniały kryteria prostoty i przyjazności finansowej dla LGD i realizatorów zadań?
- Czy brak standaryzacji procedur na poziomie województwa wpłynął na szybkość i jakość weryfikowania wniosków?
- Jaka jest jakość i znaczenie funkcjonowania wojewódzkiej sieci LGD?

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Przeprowadzenie badania wymagało zebrania informacji pochodzących z szeregu rozproszonych źródeł, dokonania ich analizy, a następnie wypracowania rekomendacji na poziomie eksperckim. Implikuje to konieczność zastosowania w badaniu szerokiego instrumentarium metod i technik badawczych, dzięki którym możliwe było zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału badawczego dotyczącego efektów realizacji LSR. W związku z powyższym, zaplanowano realizację badania z wykorzystaniem koncepcji **triangulacji** metodologicznej.

Triangulacja to zróżnicowanie źródeł danych, metod badawczych i perspektyw badawczych, dzięki któremu możliwe jest zgromadzenie wszechstronnego materiału badawczego i poddanie go kompleksowej analizie i ocenie. Triangulacja została zastosowana odnośnie do:

- źródeł danych: przeanalizowane zostały zarówno dokumenty zastane różnego typu, jak i dane pochodzące ze wcześniejszych badań; zostały one uzupełnione danymi pierwotnymi;
- metod badawczych: łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu; podejście to pozwoliło też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej ograniczeniu ich słabości;
- perspektyw badawczych: ewaluacja została przeprowadzona przez pracowników biura LGD oraz przez zewnętrznych doświadczonych badaczy, co pozwoliło uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanych zagadnień.

Poza tym zastosowany został partycypacyjny model badania, którego ideą jest jak najszersze zaangażowanie społeczności, zarówno na etapie przygotowania badania, jego realizacji, jak i wnioskowania i rekomendacji.

W odniesieniu do zakresu przedmiotowego i podmiotowego badania niezbędne było zastosowanie holistycznego podejścia do metod i technik badawczych. W każdym z zamierzeń badawczych: realizacji strategii, działaniu LGD oraz funkcjonowaniu biura zastosowane zostały cztery metody lub techniki badawcze:

Badanie źródeł zastanych (desk research)

To metoda zbierania, analizy i interpretacji danych wytworzonych niezależnie od działań badawczych prowadzonych w czasie ewaluacji. Często nazywa się ją analizą danych wtórnych. Dane te można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Pierwsze z nich znaleźć można w dokumentacji własnej instytucji. Nie zawsze odpowiadają bezpośrednio na pytania badawcze ale w znaczącym zakresie pozwalają na poznanie kontekstu funkcjonowania LGD.

Z kolei dane zewnętrzne, dane wtórne to efekty działalności innych instytucji w dziedzinie pozyskiwania informacji. Dzięki rozwojowi Internetu dostęp do tych zasobów jest obecnie niezwykle łatwy i trudności należy szukać nie w ilości danych, ale ich segregacji. Potrzebne informacje można pozyskiwać od instytucji państwowych powołanych do zbierania informacji. Serwis internetowy GUS zawiera nieprzebrane ilości danych o funkcjonowaniu gospodarki, instytucji, firm i organizacji. **Bank Danych Lokalnych**, który jest największym w Polsce uporządkowanym zbiorem informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej, demograficznej, społecznej oraz stanie środowiska, opisującym województwa, powiaty oraz gminy jako podmioty systemu organizacji społecznej i administracyjnej państwa, a także regiony i podregiony stanowiące elementy nomenklatury jednostek terytorialnych. Jednakże w wielu przypadkach dane ze źródeł zastanych są niewystarczające, zbyt powierzchowne, zbyt ogólne lub nieaktualne, by na nich poprzestać, dlatego zwykle potrzebne są działania dla pozyskania danych pierwotnych.

Źródła danych zastanych wykorzystywanych w ewaluacji LGD

- dane statystyczne
- dane urzędowe
- dane gromadzone na portalach społecznościowych
- dane zastane w Lokalnej Grupie Działania
- dane ankiet doradztwa i ankiet oceny szkolenia
- dane realizacji planu komunikacji
- dane z ankiet zadowolenia mieszkańców, rozpoznawalności LGD i funkcjonowania LGD systematycznie gromadzone przez biuro LGD

Ankiety metodą CAWI

Najpopularniejszą metodą pozyskiwania danych pierwotnych są badania kwestionariuszowe. Polegają one na zadawaniu pytań pojedynczym osobom, ale w perspektywie zainteresowań znajdują się zagregowane dane ogólne dla wszystkich badanych. Pierwszym etapem tego typu badań jest sformułowanie pytań. Proces ten polega na postawieniu pytań ogólnych, zazwyczaj na etapie konceptualizacji badań. Z nich z kolei wyprowadzamy pytania szczegółowe. Odbywa się to poprzez identyfikację wskaźników, które będą nas informować o występowaniu i nasileniu zjawiska. W przypadku ewaluacji zewnętrznej prowadzonej zgodnie wytycznymi MRiRW nr 5/3/2017 i 10/1/2022 zakres pytań został wstępnie określony w załącznikach do podręcznika ewaluacji. Niemniej z uwagi na pewne niedociągnięcia dokumentu część pytań została poprawiona i zmodyfikowana. Ponadto jak wskazano we wstępie Podręcznika ma on charakter pomocniczy nie obowiązkowy w stosunku do Wytycznych MRiRW.

Badania ankietowe były prowadzone techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview). To badanie ankietowe przeprowadzane w Internecie. Opracowane narzędzie badawcze (kwestionariusz ankiety) wprowadzane jest do komputera w formie umożliwiającej wypełnienie ankiety na stronie internetowej użytkownika. Badania tego typu są stosunkowo

tanie, nie wymagają również zaangażowania wielu realizatorów. Współczesne narzędzia umożliwiają tworzenie skomplikowanych i atrakcyjnych ankiet. Można dopasować je w wymiarze graficznym i estetycznym. Dobór próby jest możliwy dwiema metodami. Ankietę można wysłać pod określone adresy mailowe, co w pewnym stopniu jest odpowiednikiem ankiety pocztowej wraz z jej zaletami i wadami. Innym sposobem jest zamieszczenie jej na stronie internetowej lub jako „wyskakujące okienko”. Metoda ta uniemożliwia kontrolę nad doborem próby, który jest faktycznie doborem przypadkowym, dodatkowo obciążonym błędem struktury społecznej i demograficznej użytkowników Internetu.

W badaniach ewaluacyjnych zastosowano obydwie techniki w zależności od badanych grup.

- Grupa nr 1: wnioskodawcy i beneficjenci.

Z tego względu, że dostępne są dane kontaktowe do tych osób możliwe było wykorzystanie aplikacji wysyłającej unikalne linki do ankiety internetowej na zdefiniowane wcześniej adresy mailowe. W tym przypadku nie obliczano minimalnej liczebności próby gdyż traktowano to badanie jako masowe, z założeniem przebadania całej populacji.

łącznie przebadano 65 osób.

- Grupa nr 2: mieszkańcy obszaru LSR.

Pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców nie jest możliwe w ramach zasobów, którymi dysponuje Zleceniodawca, dlatego opracowano procedurę zbliżoną do takiej, która pozwoli na identyfikację podglądów i opinii mieszkańców poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Linki do ankiet zostały rozesłane (przy wsparciu pracowników Biura LGD) do gmin partnerskich z prośbą o wstawienie linku na stronę internetową gminy. Dzięki temu zabiegowi pozyskane zostały dane z poszczególnych gmin odpowiadających obszarowi LSR.

łącznie przeprowadzono 1234 ankiety. Z uwagi na charakter badań CAWI dokonano weryfikacji braków danych i do dalszej analizy przeznaczono 317 ankiet.

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin

Źródło: badania własne

Wywiady pogłębione (IDI i TDI)

To technika badań jakościowych, w której badacz prowadzi rozmowę z respondentem. Nie jest to jednak zwykła rozmowa, ale opiera się ona na przygotowanym wcześniej scenariuszu. Dokument ten nie musi zawierać konkretnych pytań, lecz wytyczne, jakie tematy rozmowy należy podjąć. Wywiad ma strukturę swobodną, mniejsze znaczenie ma kolejność zadawanych pytań a większe uzyskanie określonych informacji. Tematy są eksplorowane bardzo dogłębnie, prowadzący wywiad dopytuje i stara się zrozumieć, nie tylko fakty, ale motywy zachowania badanego. Zasadniczą rolę w badaniu odgrywają umiejętności i doświadczenie osoby prowadzącej wywiad. Ponieważ wywiady pogłębione są rozmową sam na sam z respondentem, prowadzący musi zdobyć jego zaufanie, by uzyskać czasami bardzo osobiste informacje. Wywiady indywidualne stosuje się gdy zachodzi potrzeba eksploracji pola zainteresowań, przygotowania do konstruowania narzędzi jakościowych lub do interpretacji trudnych do wyjaśnienia wyników badań ilościowych. Wywiady prowadzone były metodą TDI (telefoniczny wywiad pogłębiony) przede wszystkim ze względu na oczekiwania respondentów oraz krótki czas na realizację tego zadania.

Wywiady prowadzono z następującymi osobami:

- 2 wywiady z członkami Rady
- 3 wywiady z wnioskodawcami realizującymi projekty
- 3 wywiady z wnioskodawcami, których projekty nie są realizowane

- Wywiad z kierownikiem Biura
- Wywiady z przedstawicielami gmin (po 1 z gminy)

Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI fokus)

Tym różni się od wywiadu indywidualnego, że prowadzący badanie, nazywany moderatorem, przepytuje jednocześnie grupę kilku osób. Zazwyczaj grupy fokusowe mają liczebność od 8 do 12 osób, lecz w specyficznych przypadkach może być ich mniej lub więcej. Ważną cechą grupy jest jej homogeniczność - powinno się unikać zróżnicowania grup ze względu na płeć, wiek, status społeczny czy różnice intelektualne. Wynika to z zasadniczego celu prowadzenia badań tą metodą, czyli wewnętrznej dyskusji grupowej i interakcji w grupie. Dzięki tej metodzie można w tym samym czasie zdobyć informacje od kilku osób, pogłębiając ją dodatkowo o spostrzeżenia dotyczące dyskusji pomiędzy uczestnikami.

Wywiady tą metodą charakteryzują się większym skomplikowaniem organizacyjnym. Wymagane jest zebranie odpowiedniej grupy osób w jednym miejscu o jednym czasie. Często na spotkanie zaprasza się więcej osób i prowadzi się selekcję tych, którzy lepiej pasują do profilu grupy i dają większą rękojmię udzielania informacji i wymiany zdań. Wywiady grupowe, z uwagi na dyskusję wielu osób, muszą być rejestrowane co umożliwi późniejsze zidentyfikowanie, jak kształtowała się rozmowa, która osoba wypowiadała dane poglądy i jak te poglądy zmieniały się w trakcie dyskusji. Zogniskowane wywiady grupowe realizuje się w specjalnych pomieszczeniach zwanych fokusowniami, które są wyposażone w weneckie lustra umożliwiające zleceniodawcy obserwację wywiadu. W miejscowościach, gdzie nie ma fokusowni stosuje się technikę wywiadów naturalnych.

Wywiad prowadzono w grupie pracowników biura LGD, członków Zarządu, członków Rady wnioskodawców oraz członków Partnerstwa.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) prowadzony w ramach ewaluacji pozwala pozyskać informacje w skumulowany sposób. Dodatkowo wartość pozyskanych informacji wzmocniona jest poprzez odpowiednie wykorzystanie procesów grupowych.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju

Na koniec 2021 roku na terenie LGD - Fundusz Biebrzański mieszkało łącznie 65 277 (o 4 391 mniej niż w roku 2015 - spadek o 6%). W województwie podlaskim na przestrzeni lat 2015-2021 odnotowano spadek liczby mieszkańców na poziomie 2%. W każdej z gmin badanego obszaru w 2021 roku było mniej mieszkańców niż w roku 2015. Największy spadek liczby ludności odnotowano w gminach Lipsk (spadek o 9,5%), Dąbrowa Białostocka (spadek o 8,7%), i Nowy Dwór (spadek o 8,3%), natomiast najmniejszy – w gminach Mońki oraz Goniądz (odpowiednio: -3% i -4,8%).

Tabela 1. Ludność ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo podlaskie	1188800	1186625	1184548	1181533	1178353	1173286	1165262
Dąbrowa Białostocka	11968	11783	11659	11489	11336	11169	10925
Janów	4220	4203	4170	4130	4098	4002	3974
Korycin	3359	3307	3256	3250	3202	3172	3117
Nowy Dwór	2731	2726	2700	2654	2618	2573	2505
Suchowola	7065	7017	6945	6912	6869	6765	6663
Lipsk	5359	5320	5263	5176	5059	4980	4852
Sztabin	5217	5180	5148	5094	5065	4996	4916
Goniądz	5063	5008	4954	4934	4932	4897	4816
Jaświły	5092	5029	5035	4943	4847	4801	4711
Mońki	15155	15077	15015	14927	14874	14795	14674
Trzcianne	4439	4403	4367	4312	4271	4193	4124
Suma	69668	69053	68512	67821	67171	66343	65277

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Pod pojęciem migracji ludności kryją się zarówno migracje wewnętrzne (polegające na przemieszczaniu się ludności w wyniku zmiany miejsca zamieszkania lub przeniesienia się z terenów miejskich do wiejskich lub odwrotnie) oraz zewnętrzne (wyjazdy z kraju stałego zamieszkania lub przyjazdy do kraju w celu zamieszkania na stałe lub na pobyt czasowy). Największe saldo migracji w ruchu wewnętrznym i zewnętrznym na terenie gmin obszaru LGD obserwujemy w gminie miejskiej Dąbrowa Białostocka (-92 w 2021 roku). W 2021 średnia sald wynosiła -36; to większa wartość w porównaniu z rokiem 2016, kiedy średnia ta była równa -26. W żadnej z gmin obszaru LGD saldo migracji w ruchu wewnętrznym i zewnętrznym nie było dodatnie.

Tabela 2. Saldo migracji w ruchu wewnętrznym i zagranicznym.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo podlaskie	0	-1287	-1701	-2014	-2032	-1318	-1214
Dąbrowa Białostocka	0	-87	-73	-89	-74	-69	-92
Janów	0	3	-16	-18	-3	-41	-23
Korycin	0	-8	-26	-7	-24	-9	-2
Nowy Dwór	0	-12	6	-11	-16	-8	-29
Suchowola	0	-25	-28	-30	-14	-29	-20
Lipsk	0	-22	-47	-40	-51	-51	-78
Sztabin	0	-9	-23	-39	-15	-28	-43
Goniądz	0	-27	-14	-4	-23	-20	-27
Jaświły	0	-46	-31	-47	-41	-18	-37
Mońki	0	-53	-71	-48	-52	-21	-32
Trzcianne	0	-4	-22	-25	-19	-31	-15
Średnia dla gmin LGD	0	-26	-31	-32	-30	-29	-36

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na tle województwa podlaskiego, dla którego średni odsetek osób w wieku produkcyjnym w % ludności wynosi 60,2%, gminy z obszaru LGD przyjmują większą wartość, równą 61,9%. Najwyższy odsetek osób w wieku produkcyjnym - blisko 63% - odnotowano w gminie Jaświły, Korycin oraz Sztabin. Największy wzrost liczby ludności w latach 2015-2021 można zauważyć w gminie Janów, Korycin oraz Trzcianne. Choć wartości wskaźników dla poszczególnych gmin z obszaru LGD utrzymują się na bardzo podobnym poziomie, warto zaznaczyć, że najmniej osób w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem mieszka w gminie Goniądz (60,3%).

Tabela 3. Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo podlaskie	63,1	62,7	62,2	61,7	61	60,6	60,2
Dąbrowa Białostocka	62,9	63,1	62,8	62,7	62,3	62	61,5
Janów	60,7	61,3	61,5	61,6	61,9	62,3	62,1
Korycin	61,6	62	62,3	62	62	62,1	62,9
Nowy Dwór	60,6	60,7	61,4	62,1	61,6	61,3	61,1
Suchowola	61,2	61,1	61,2	61,3	61,2	61	61,5
Lipsk	63,1	63	63	62,9	62,9	62,7	62,4
Sztabin	62,7	63,2	63,2	63	62,6	62,6	62,6
Goniądz	61,8	61,6	61,5	61	60,5	60,2	60,3
Jaświły	62,6	62,8	62,2	62,5	63	63,1	63,3
Mońki	64,5	64,1	63,6	63,3	62,4	61,9	61,2
Trzcianne	61,1	61,4	61,6	62,2	62,2	62,3	62,4

Średnia dla gmin LGD	62,1	62,2	62,2	62,2	62	61,9	61,9
----------------------	------	------	------	------	----	------	------

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na podstawie danych z poniższej tabeli można wywnioskować, że obszar LGD się starzeje. Prawie co piąta osoba (19,6%) ma powyżej 65. roku życia. Średnia wartość wskaźnika obciążenia demograficznego dla gmin obszaru LGD jest wyższa niż ta dla województwa podlaskiego, która wynosi 18,6%. Najwięcej seniorów zamieszkuje gminy: Lipsk (20,8%), Dąbrowa Białostocka (20,5%), Nowy Dwór (20,4%), Jaświły (20,3%), a najmniej - gminę Korycin (17,9%) i Sztabin (18,3%). Na przestrzeni lat 2015-2021 najwięcej seniorów przybyło w gminach: Mońki (16,7%), Lipsk (14,9%) oraz Goniądz (12,8%).

Tabela 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo podlaskie	16,1	16,5	16,9	17,3	17,8	18,2	18,6
Dąbrowa Białostocka	18,4	18,6	18,8	19,1	19,7	20,2	20,5
Janów	18,6	18,5	18,7	19	19,2	19,3	19,3
Korycin	17,2	17	16,9	17,4	17,8	18,2	17,9
Nowy Dwór	21	20,8	20	19,7	19,9	20,1	20,4
Suchowola	18,8	19	19,1	19,2	19,9	20,2	20,1
Lipsk	18,1	18,5	18,9	19,2	19,7	20,2	20,8
Sztabin	17,5	17,4	18	18,4	18,7	18,7	18,3
Goniądz	17,2	17,8	17,9	18,4	18,6	18,9	19,4
Jaświły	19,1	19	20,1	20,2	20,1	20,2	20,3
Mońki	16,1	16,7	17,1	17,6	18	18,5	18,8
Trzciannie	18,5	18,4	18,5	18,9	19,1	19,5	19,6
Średnia dla gmin LGD	18,2	18,3	18,5	18,8	19,1	19,4	19,6

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Poniższa tabela obrazuje, że - podobnie jak cała Polska - obszar LGD bogaci się. Średni poziom wydatków budżetów gmin na jednego mieszkańca na rok 2020 wyniósł 1475,2 zł; to o 41,7% więcej w porównaniu z rokiem 2015, kiedy był on równy 1041,1 zł. Na tle województwa podlaskiego (1626,9 zł wydanych na jednego mieszkańca), średni poziom wydatków budżetów gmin z obszaru LGD jest zatem niższy. W latach 2015-2021 w gminach Janów i Mońki wydatki na jednego mieszkańca podwoiły się. Istotny wzrost można zauważyć także w gminie Trzciannie (85,6%). Jeśli chodzi o rejony, w których wydatki budżetów są najniższe, trzeba tu wymienić gminy Dąbrowa Białostocka (1228,2 zł na jednego mieszkańca w roku 2021) i Jaświły (1219,2 zł na jednego mieszkańca w roku 2021); mimo wszystko poziom wydatków w obu tych

gminach wzrósł na przestrzeni lat 2015-2021 odpowiednio o 21,5% i 31%. Spadek wydatków budżetów gmin na jednego mieszkańca odnotowano tylko w jednej gminie, Korycin (-10,7%).

Tabela 5. Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca (w złotych).

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo podlaskie	1024,522	1041,922	1219,286	1512,688	1528,246	1626,994	Brak danych
Dąbrowa Białostocka	1010,316	906,234	1120,834	1613,828	1174,848	1228,246	Brak danych
Janów	866,224	1323,574	1481,638	1673,56	1380,694	1694,172	Brak danych
Korycin	1700,862	1202,694	1788,814	3016,98	1641,308	1517,692	Brak danych
Nowy Dwór	1282,16	1285,328	908,42	1711,978	1103,346	1837,518	Brak danych
Suchowola	1096,558	1039,272	1258,57	1485,046	1438,358	1348,894	Brak danych
Lipsk	908,922	997,29	1149,016	1439,142	1365,276	1308,69	Brak danych
Sztabin	1001,784	1035,102	1566,786	1343,786	1152,98	1337,914	Brak danych
Goniądz	903,7	980,268	1174,564	1783,748	1340,956	1392,708	Brak danych
Jaświły	930,128	939,52	1365,06	1335,276	1586,652	1219,222	Brak danych
Mońki	837,146	856,384	943,776	1144,604	1282,07	1645,106	Brak danych
Trzcianne	914,296	1062,572	1098,102	1524,828	1539,886	1696,962	Brak danych
Średnia dla gmin LGD	1041,1	1057,1	1259,6	1642,9	1364,2	1475,2	Brak danych

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Liczba osób objętych środowiskową pomocą społeczną w latach 2015-2020 gwałtownie spada. W każdej z gmin zmniejszyła się ona średnio o 37,4%. Największy spadek odnotowano w gminie Sztabin, gdzie liczba beneficjentów zmalała o połowę. Średnio w gminach LGD - Fundusz Biebrzański w 2021 roku z pomocy skorzystało 954 na 10 tysięcy mieszkańców, co zdecydowanie przewyższa wynik dla województwa podlaskiego (przeciętnie 547 osób). Relatywnie najmniej beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tysięcy mieszkańców ubyto w 2020 roku w gminie Suchowola (-20%).

Tabela 6. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo podlaskie	898	823	731	665	609	547	Brak danych
Dąbrowa Białostocka	1233	1043	876	964	864	708	Brak danych
Janów	1672	1612	1356	1319	1173	1145	Brak danych
Korycin	1993	1695	1519	1190	1276	1096	Brak danych
Nowy Dwór	1331	1273	1185	1021	1021	763	Brak danych
Suchowola	1853	1739	1747	1656	1714	1481	Brak danych
Lipsk	1691	1621	1312	1215	1066	1042	Brak danych
Sztabin	1152	816	839	726	632	549	Brak danych
Goniądz	1514	1410	1276	1086	871	830	Brak danych
Jaświły	1640	1614	1408	1317	1226	1112	Brak danych
Mońki	891	779	663	629	591	554	Brak danych
Trzcianne	1795	1655	1497	1426	1311	1215	Brak danych
Średnia dla gmin LGD	1524	1387	1243	1140	1067	954	Brak danych

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Zgodnie z wynikami umieszczonymi w poniższej tabeli, rośnie liczba podmiotów gospodarki narodowej. W 2021 roku na obszarze LGD było ich średnio 359. W porównaniu do roku 2015, kiedy liczba ta wynosiła 322, jest to wzrost na poziomie 11,6%. W tym samym czasie w województwie podlaskim notuje się 14% wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej. Największy wzrost, wynoszący 29,3%, odnotowano w gminie Jaświły. Na rok 2021 najwięcej podmiotów na obszarze LSR było w gminie Mońki (1199), a najmniej w gminie Nowy Dwór (78).

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej ogółem.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo podlaskie	99309	99956	101202	103040	105578	109492	113236
Dąbrowa Białostocka	666	655	645	632	635	650	686
Janów	178	183	188	181	189	201	215
Korycin	156	162	154	162	164	173	191
Nowy Dwór	76	74	75	75	78	81	78
Suchowola	303	307	321	327	342	349	357
Lipsk	239	233	235	243	237	251	257
Sztabin	254	252	255	251	256	258	256
Goniądz	269	276	268	277	279	287	291
Jaświły	177	185	202	212	209	221	229
Mońki	1065	1098	1130	1140	1144	1189	1199
Trzcianne	160	161	161	172	172	185	196
Średnia dla gmin LGD	322	326	330	333	336	349	359

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Dane z poniższej tabeli pokazują, że na obszarze oddziaływania SLGD rejestruje się w systemie REGON dość dużo osób fizycznych, prawnych oraz prowadzących działalność rolniczą. Przeciętnie, w 2021 roku na 10 tys. mieszkańców było zarejestrowanych 551 osób. To 20% wzrost w porównaniu z 2015 rokiem, kiedy to liczba podmiotów wynosiła 456. W tym samym czasie w województwie podlaskim było zarejestrowane 972 podmioty – to o 16% więcej niż w 2015. Najwięcej podmiotów wpisanych do rejestru REGON zanotowano w gminie Mońki (817), natomiast w gminach Nowy Dwór, Jaświły i Trzcianne liczba podmiotów nie przekroczyła 500 podmiotów.

Tabela 8. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo podlaskie	835	842	854	872	896	933	972
Dąbrowa Białostocka	556	556	553	550	560	582	628
Janów	422	435	451	438	461	502	541
Korycin	464	490	473	498	512	545	613
Nowy Dwór	278	271	278	283	298	315	311
Suchowola	429	438	462	473	498	516	536
Lipsk	446	438	447	469	468	504	530
Sztabin	487	486	495	493	505	516	521
Goniądz	531	551	541	561	566	586	604
Jaświły	348	368	401	429	431	460	486

Mońki	703	728	753	764	769	804	817
Trzcianne	360	366	369	399	403	441	475
Średnia dla gmin LGD	456	466	474	487	497	524	551

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Istotnym wskaźnikiem rozwoju przedsiębiorczości jest liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w wieku produkcyjnym na 10 tysięcy mieszkańców. Poniższa tabela przedstawia, jak bardzo zróżnicowane są wartości dla poszczególnych gmin; w 2021 roku w gminie LGD - Fundusz Biebrzański zostało zarejestrowanych średnio 75 podmiotów, podczas gdy w województwie podlaskim było ich 126. W najlepiej rozwiniętej po tym względem, gminie Mońki, w 2021 odnotowano 105 nowo zarejestrowanych podmiotów; podobną wartość (100 podmiotów) ma gmina Dąbrowa Białostocka. Najślabiej w tym zestawieniu wypada gmina Nowy Dwór - zarejestrowano tu jedynie 26 podmiotów na 10 tysięcy mieszkańców. Jeśli chodzi o tempo wzrostu liczby podmiotów, najszybciej przybywa ich w gminie Janów (na przestrzeni lat 2015-2021 zarejestrowano ich dwukrotnie więcej). W kilku gminach LGD odnotowano natomiast spadek w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów; największy (10,3%) jest w gminie Korycin oraz w gminach Trzcianne, Sztabin, Goniądz - tutaj spadek utrzymuje się na poziomie ok. 7%.

Tabela 9. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo podlaskie	113	109	116	135	136	119	126
Dąbrowa Białostocka	74	82	63	61	76	65	100
Janów	47	70	59	87	71	80	93
Korycin	97	68	30	99	50	71	87
Nowy Dwór	24	12	66	42	31	44	26
Suchowola	58	49	78	78	69	51	71
Lipsk	53	51	60	68	60	83	66
Sztabin	67	92	114	78	69	51	62
Goniądz	70	87	62	86	80	92	65
Jaświły	66	63	86	81	46	76	77
Mońki	82	107	101	100	105	106	105
Trzcianne	89	59	82	104	75	88	82
Średnia dla gmin LGD	66	67	72	80	66	73	75

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Mając na uwadze fakt, że kapitał społeczny budowany jest między innymi dzięki organizacjom społecznym, trzeba przyznać, że gminy obszaru LGD charakteryzują się, w tym zakresie,

przeciętnym rozwojem. Średnio, w 2021 roku na 10 tysięcy mieszkańców zarejestrowane były 33 fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne. To wynik niższy niż w całym województwie podlaskim, w którym było 37 takich organizacji. Najwięcej fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych zarejestrowano w gminie Goniądz (54 na 10 tysięcy mieszkańców), natomiast najmniej - w gminie Mońki (22 na 10 tysięcy mieszkańców) oraz Jaświły (23 na 10 tysięcy mieszkańców). W latach 2015-2021 najszybsze tempo wzrostu liczby wspomnianych organizacji przypadło w gminie Nowy Dwór (21,2%), z kolei najniższe - w gminie Janów (5,5%). W dwóch miejscach zarejestrowano ponadto spadek liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tysięcy mieszkańców; są to gminy Jaświły (-4%) oraz Mońki (-8,3%).

Tabela 10. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo podlaskie	33	34	36	34	36	37	37
Dąbrowa Białostocka	31	31	31	31	32	32	33
Janów	36	36	36	36	37	37	38
Korycin	30	33	34	31	31	32	32
Nowy Dwór	33	33	33	34	38	39	40
Suchowola	33	33	33	35	35	35	36
Lipsk	26	26	27	27	28	28	29
Sztabin	29	29	31	31	32	32	33
Goniądz	47	44	46	47	47	51	54
Jaświły	24	24	26	26	27	23	23
Mońki	24	25	25	23	22	22	22
Trzcianne	29	30	30	30	30	31	32
Średnia dla gmin LGD	31	31	32	31	32	32	33

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Poniższa tabela wyraźnie pokazuje, że na obszarze działalności LGD zdecydowanie brakuje ośrodków kultury. Łącznie, we wszystkich gminach jest 17 centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. W dużej liczbie gmin jest tylko jeden ośrodek kultury. W 2021 roku najwięcej (4) jest ich w gminie Nowy Dwór i Jaświły. Co warto zaznaczyć, w tych dwóch gminach liczba ośrodków kultury w latach 2015-2021 raz rośnie, a raz spada.

Tabela 11. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
-------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

województwo podlaskie	167	184	181	186	184	181	183
Dąbrowa Białostocka	1	1	1	1	1	1	1
Janów	1	1	1	1	1	1	1
Korycin	1	1	1	1	1	1	1
Nowy Dwór	4	3	3	3	3	1	4
Suchowola	1	1	1	1	1	1	1
Lipsk	1	1	1	1	1	1	1
Sztabin	1	1	1	1	1	1	1
Goniądz	1	1	1	1	1	1	1
Jaświły	1	3	5	5	4	4	4
Mońki	1	1	1	1	1	1	1
Trzciannie	1	1	1	1	1	1	1
Suma dla gmin LGD	14	15	17	17	16	14	17

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W latach 2015-2021 liczba osób bezrobotnych spadła blisko o 40%. Na obszarze funkcjonowania LGD w 2021 roku zarejestrowano średnio 191 osób bez pracy. Najmniej takich osób było w gminach Jaświły (72) oraz Korycin (78), a najwięcej, aż 501, zarejestrowano w gminie Dąbrowa Białostocka. Jeśli chodzi o spadek liczby osób bezrobotnych, to największy odnotowano w gminie Jaświły, Trzciannie oraz Mońki - w porównaniu z rokiem 2015, na 2021 blisko połowa osób znalazła tam pracę. W sumie, w 2021 roku zarejestrowanych bezrobotnych było 2110, z czego 1272 to mężczyźni, a 838 to kobiety.

Tabela 12. Bezrobotni zarejestrowani ogółem.

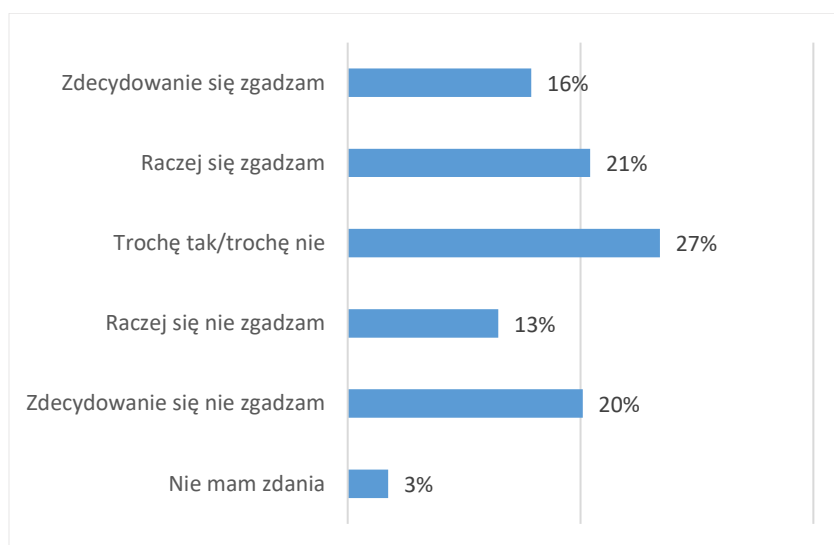
Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo podlaskie	55019	48361	39997	36786	33277	37830	33374
Dąbrowa Białostocka	809	653	519	561	528	581	501
Janów	148	146	115	109	98	99	83
Korycin	104	87	96	83	60	76	78
Nowy Dwór	177	149	136	145	132	151	136
Suchowola	366	326	288	278	256	287	273
Lipsk	346	304	245	210	209	227	206
Sztabin	269	216	169	192	183	181	179
Goniądz	233	190	148	145	119	134	127
Jaświły	160	130	80	87	91	94	72
Mońki	716	516	399	417	391	417	370
Trzciannie	168	124	110	112	101	111	85
Średnia dla gmin LGD	317	258	209	212	197	214	191

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

5.2. Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju

Według 37% ankietowanych ich gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogą realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby. Niezdecydowanych w tej kwestii jest 30% (trochę tak/trochę nie; nie mam zdania). Co piąty mieszkaniec zdecydowanie nie zgadza się ze stwierdzeniem, że jego gmina jest dobrym miejscem do życia.

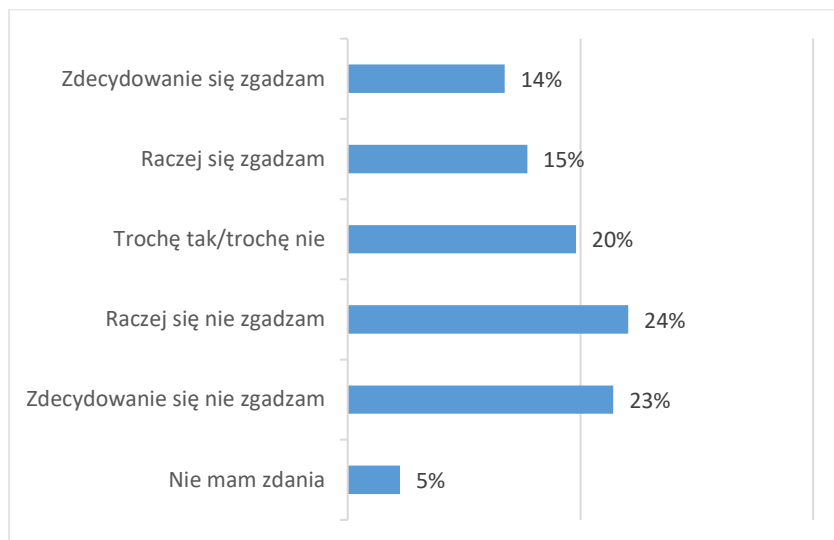
Wykres 1. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Źródło: badania własne

Zaledwie 29% ankietowanych uważa, że warunki życia w ich najbliższej okolicy poprawiły się w ostatnich latach. Przeciwnego zdania jest prawie połowa respondentów (47%), w tym 23% zdecydowanie nie zgadza się z tym stwierdzeniem. Co piąty badany na pytanie “czy od 2016 roku warunki do życia w mojej gminie poprawiły się?” odpowiada “trochę tak, trochę nie”.

Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

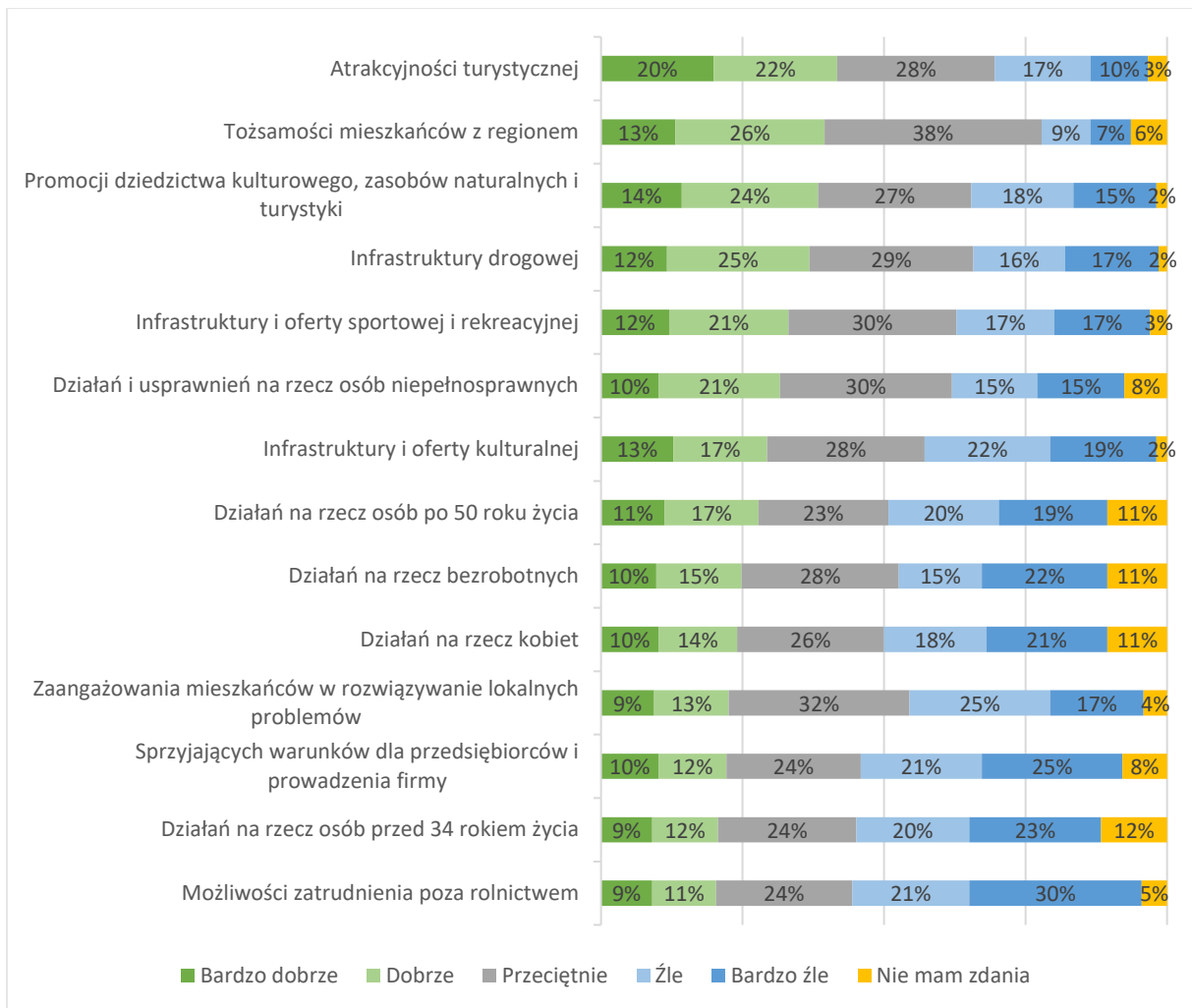

Źródło: badania własne

Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi mieszkańców na pytanie, jak oceniają ich region na różnych wymiarach. Najwyższe oceny, ok 40% pozytywnych odpowiedzi, otrzymała atrakcyjność turystyczna regionu, identyfikacja mieszkańców z regionem oraz promocja dziedzictwa kulturowego i turystyki. Najmniej ocen pozytywnych (ok. 20%) uzyskały możliwość zatrudnienia poza rolnictwem oraz działania na rzecz osób przed 34. rokiem życia. To aspekty, które negatywnie oceniło odpowiednio 51% i 43,2% mieszkańców. Ponadto, warto zwrócić uwagę na fakt, że niemal 40% przeciętnie ocenia swoją gminę pod względem tożsamości mieszkańców z regionem.

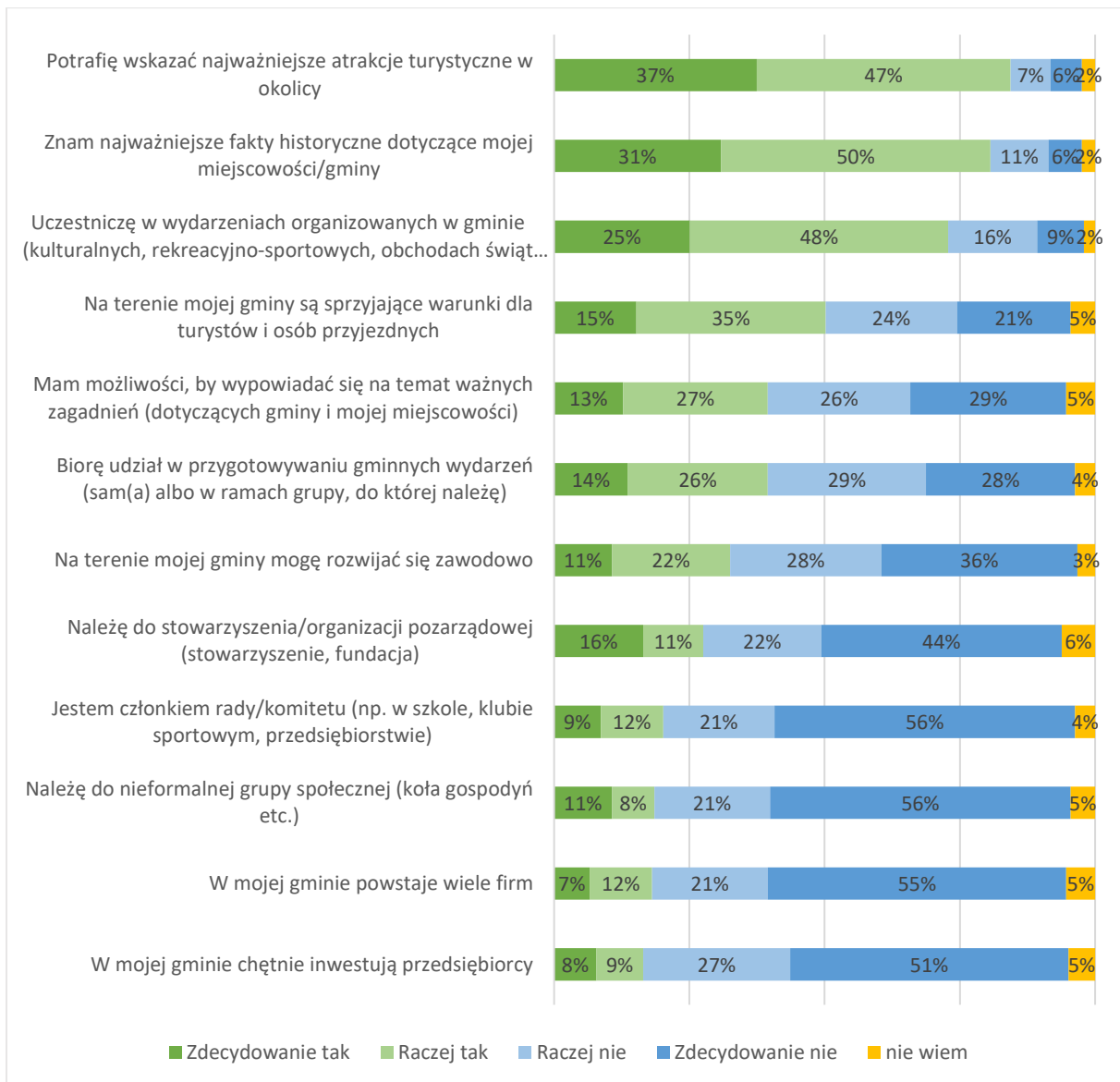
Wykres 3. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

Źródło: badania własne

Atrakcje turystyczne, wiedza historyczna oraz uczestnictwo w wydarzeniach kulturalno-rozrywkowych to dziedziny, w których najlepiej odnajdują się mieszkańcy regionu; odpowiednio 84,4%, 80,7% i 72,8% respondentów udzieliło pozytywnych odpowiedzi w tych kwestiach. Jeśli chodzi o najślabiej angażujące obszary, 78,6% respondentów nie zgadza się z twierdzeniem, że w gminie chętnie inwestują przedsiębiorcy, a 76,5% że w gminie powstaje wiele firm. Ponadto, 77% mieszkańców nie należy do nieformalnej grupy społecznej.

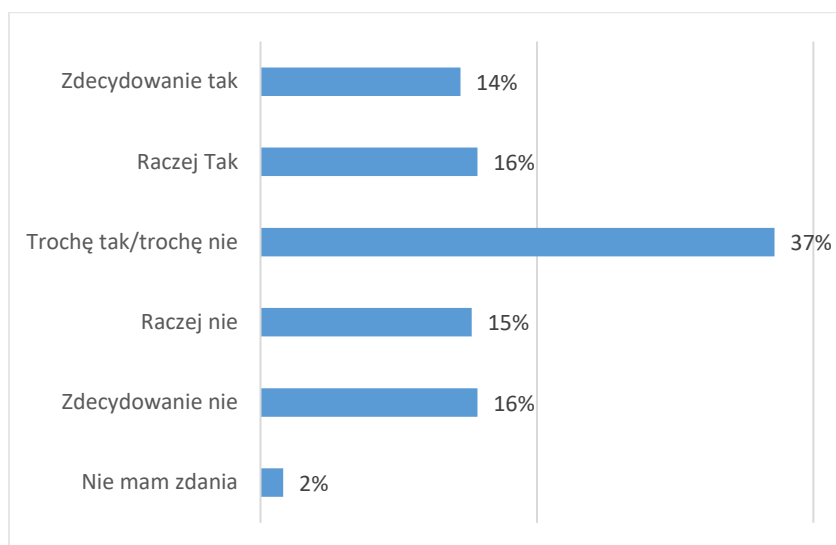
Wykres 4. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

Źródło: badania własne

Zaledwie 30% osób zapytanych, czy są zadowolone z warunków życia w gminie udzieliło pozytywnej odpowiedzi. Więcej, ponieważ aż 31% badanych, nie jest zadowolonych z życia w swojej gminie. Ponadto, bardzo duża część ankietowanych (36%) na zadane pytanie odpowiedziała “trochę tak, a trochę nie”.

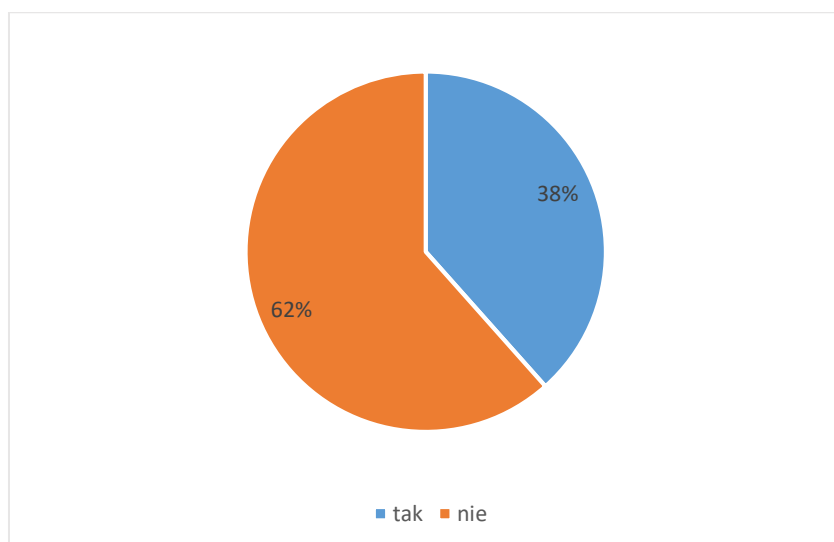
Wykres 5. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Źródło: badania własne

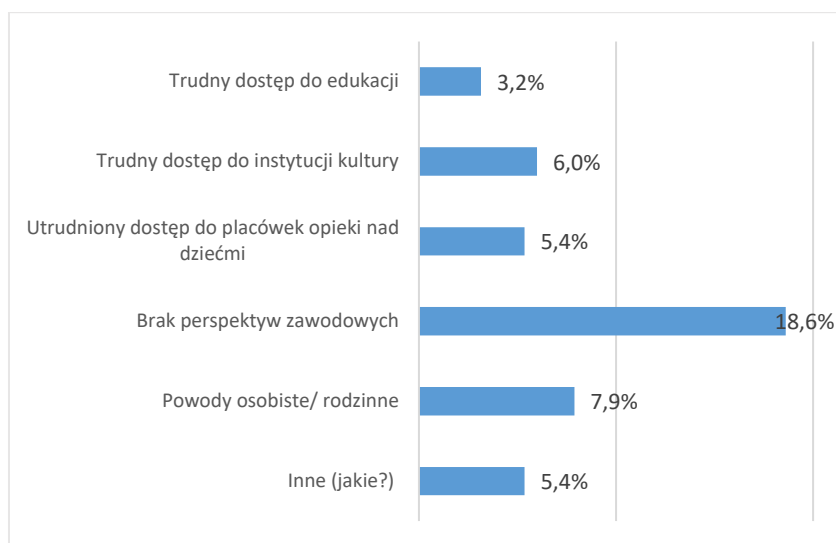
38% respondentów rozważa zmianę miejsca zamieszkania. Jest to, przede wszystkim, podyktowane brakiem perspektyw zawodowych – takiego zdania jest ponad 18% osób, które są potencjalnie zainteresowane przeprowadzką. Na taką decyzję składają się ponadto powody osobiste (8%) oraz trudny dostęp do instytucji kultury (6%).

Wykres 6. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Źródło: badania własne

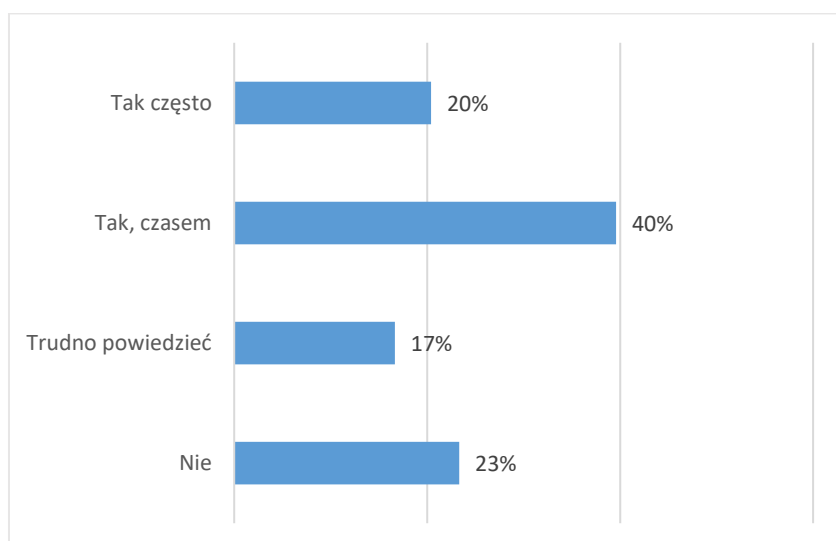
Wykres 7. Jakie są powody?

Źródło: badania własne

Większość mieszkańców (60%), począwszy od 2016 roku korzystała z infrastruktury oraz obiektów finansowanych ze środków unijnych, z czego 20% twierdzi, że korzystała z nich często. Tylko 23% ankieterów udzieliło odpowiedzi przeczącej, natomiast 17% odpowiadających nie jest pewna, czy korzystała ze wspomnianych obiektów.

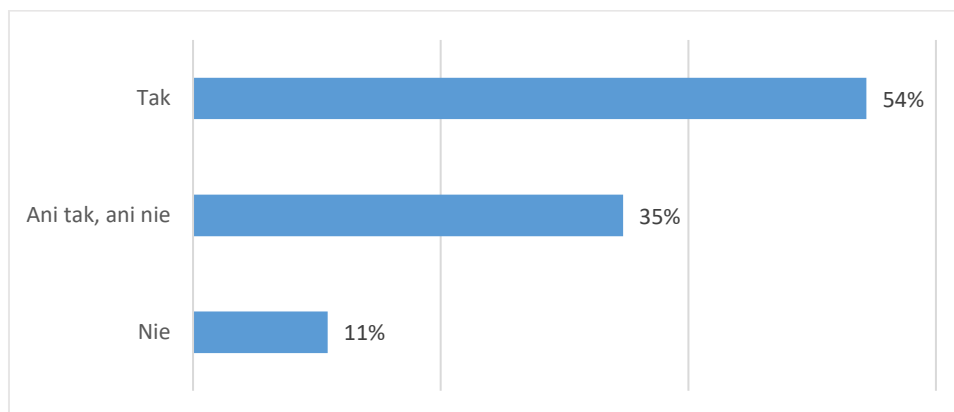
Wykres 8. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Źródło: badania własne

Według 54% mieszkańców projekty poprawiające infrastrukturę są potrzebne. Tylko 11% ankietowanych twierdzi, że osoby mieszkające w tym rejonie nie są zainteresowane poprawą infrastruktury, natomiast 35% nie ma zdania w tej kwestii.

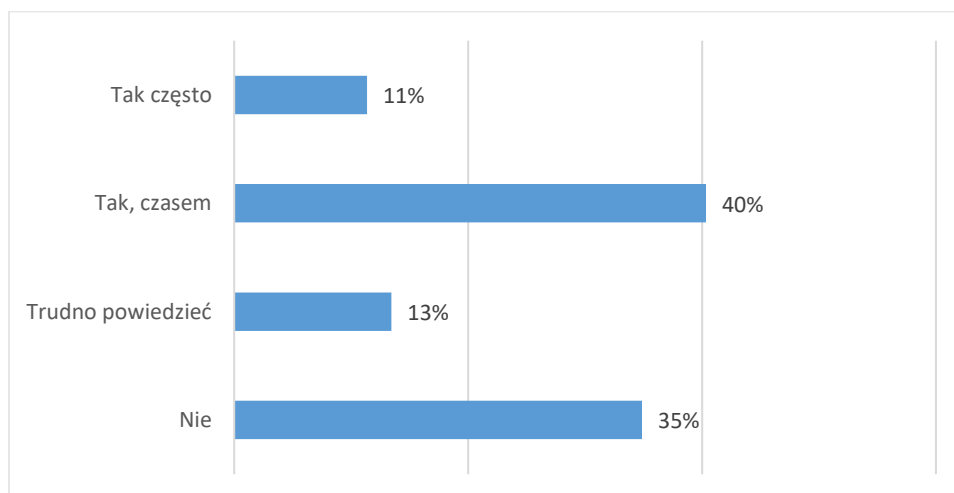
Wykres 9. *Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?*

Źródło: badania własne

Ponad połowa ankietowanych (51%) przyznaje, że, począwszy do 2016 roku osobiście korzystała ze szkoleń, spotkań, festynów finansowanych ze środków unijnych, w tym 11% osób udzieliło odpowiedzi, że korzystało z nich często. 35% badanych nigdy nie brało udziału we wspomnianych projektach.

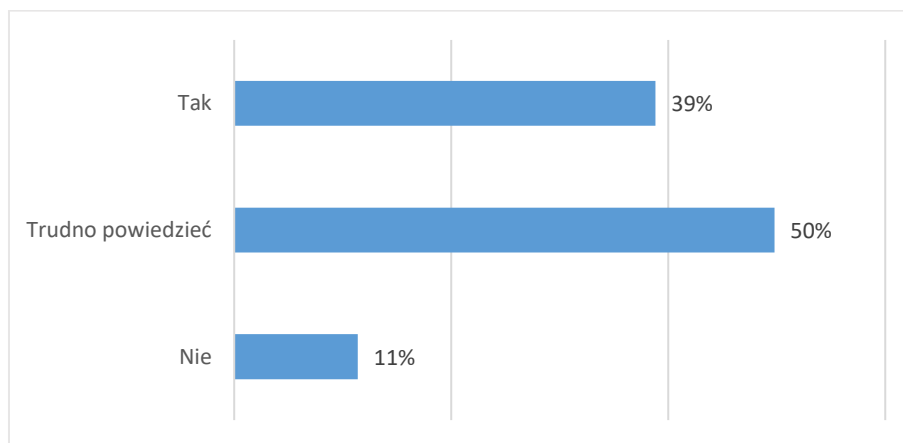
Wykres 10. *Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?*

Źródło: badania własne

Według 39% ankietowanych projekty finansowane ze środków unijnych cieszą się zainteresowaniem mieszkańców. Przeciwnego zdania jest 11% badanych, podczas gdy połowa respondentów nie wie, jak odpowiedzieć na to pytanie.

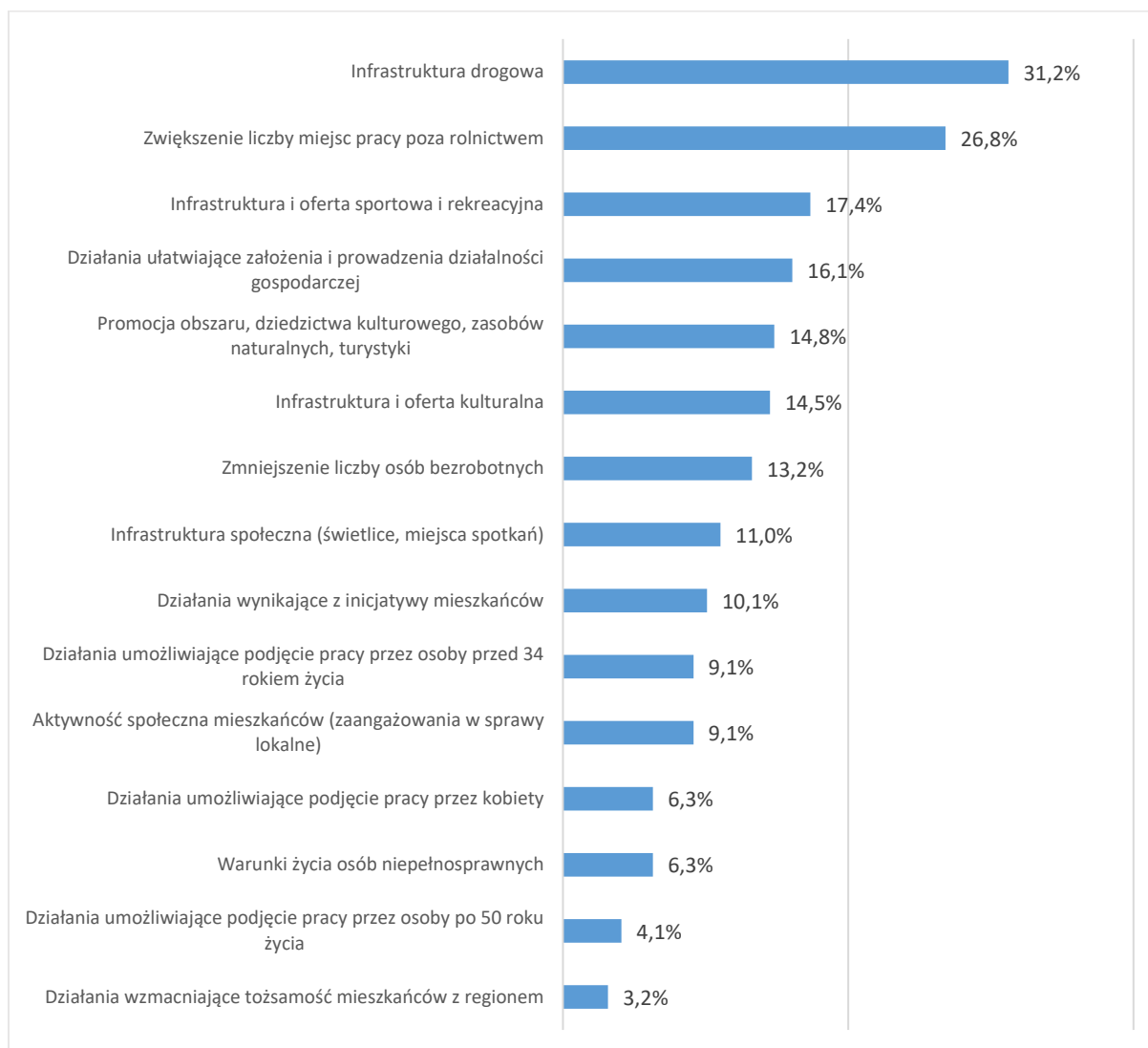
Wykres 11. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Źródło: badania własne

Infrastruktura drogowa to obszar, który w pierwszej kolejności dofinansowałiby mieszkańcy LGD - Fundusz Biebrzański, gdyby sami mogli decydować o dystrybucji środków finansowych w swojej gminie – takiego zdania jest ponad 31% ankietowanych. W następnej kolejności, 26,8% osób przeznaczyłoby środki finansowe na zwiększenie miejsc pracy poza rolnictwem, a 17,4% zainwestowałoby w infrastrukturę i ofertę sportową oraz rekreacyjną. Zainteresowaniem ankietowanych nie cieszą się natomiast działania wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem (3,2% wskazań) oraz te umożliwiające podjęcie pracy przez osoby po 50. roku życia (4,1% wskazań). Warunki życia osób niepełnosprawnych oraz działania umożliwiające podjęcie pracy przez kobiety to obszary, którym dofinansowanie przyznałoby 6,3% respondentów.

Wykres 12. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?

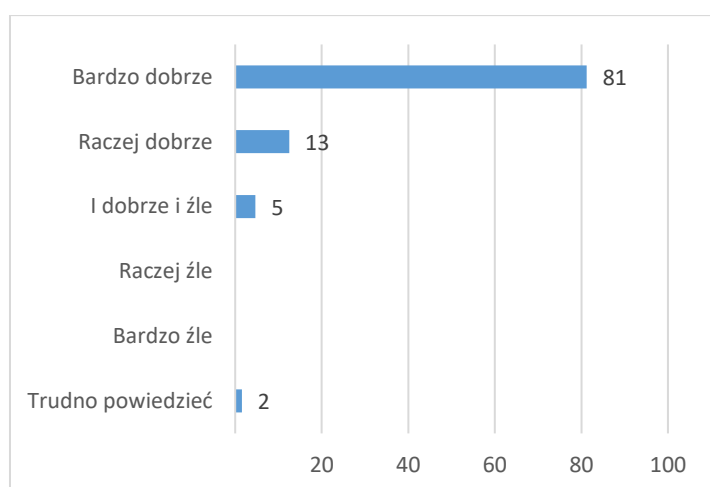
Źródło: badania własne

5.3. Funkcjonowanie LGD

Ocena pracy biura

Aż 94% respondentów udzieliło pozytywnej odpowiedzi na pytanie jak funkcjonuje LGD, z czego 81% osób uznało, że funkcjonuje bardzo dobrze. 7% nie zajęło w tej kwestii wyraźnego stanowiska.

Wykres 1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania?

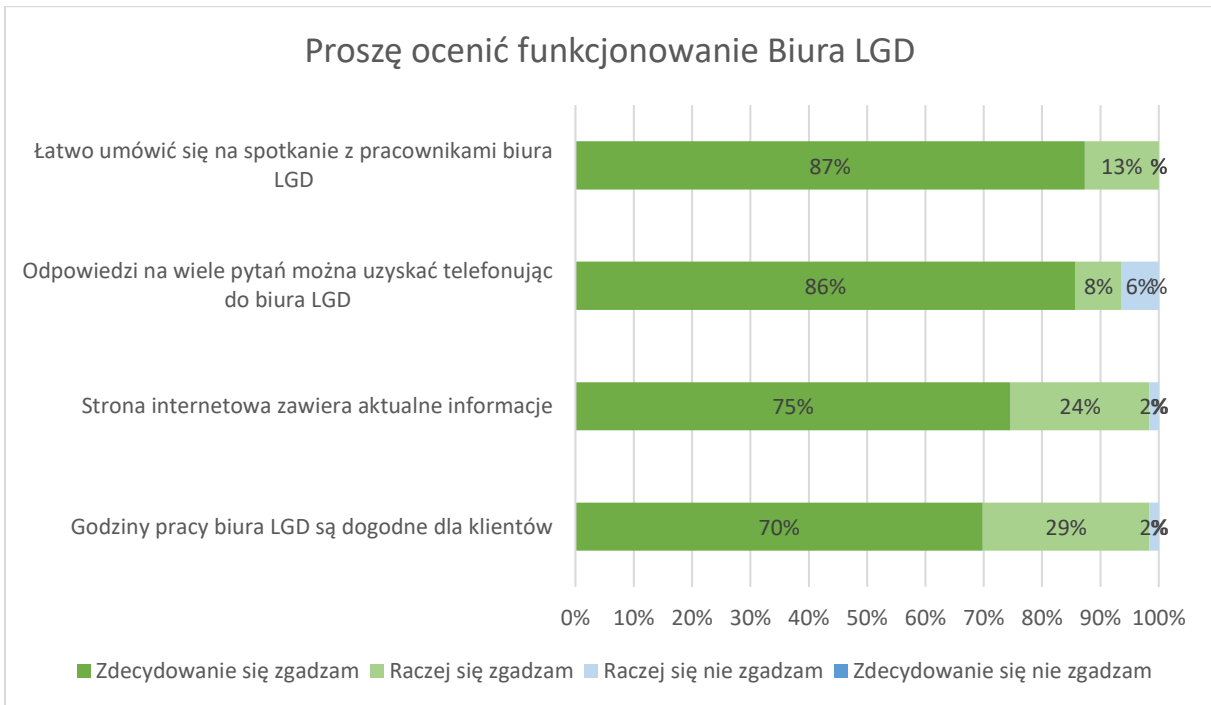

Źródło: badania własne

Bardzo wysoko oceniono również konkretne aspekty funkcjonowania Biura LGD. Ankieterzy doceniają fakt, że łatwo jest umówić się na spotkanie z pracownikami Biura (87% wskazań) oraz że odpowiedzi na wiele pytań można uzyskać telefonując do Biura (86% wskazań). Zdaniem ¼ badanych strona internetowa zawiera aktualne informacje, a 70% uważa, że godziny pracy biura LGD są dogodne dla klientów.

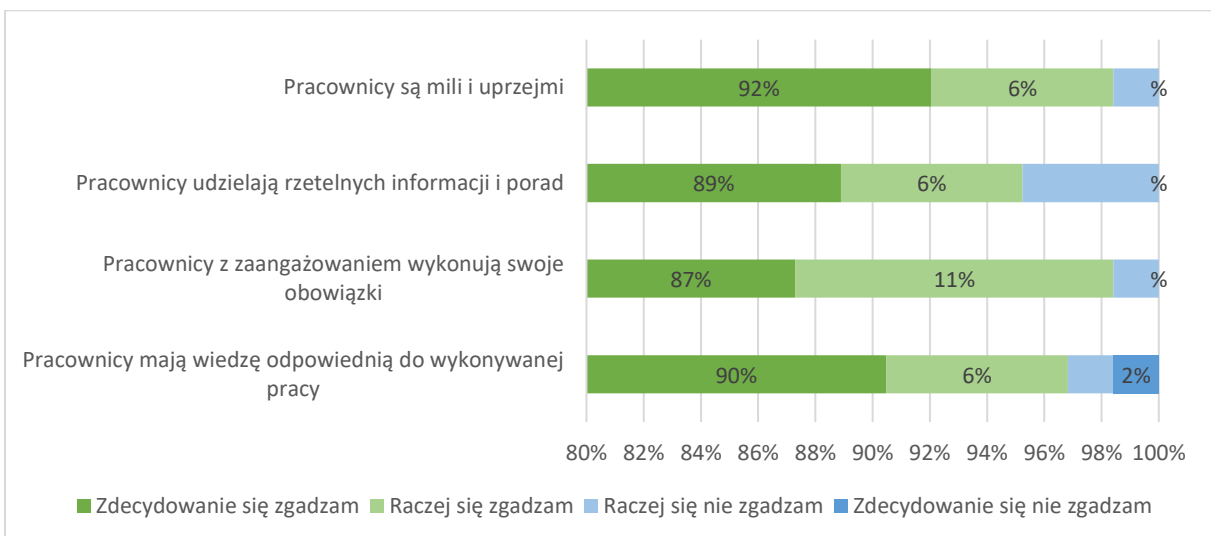
Wykres 2. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Źródło: badania własne

Według ankietowanych pracownicy Biura LGD są uprzejmi, rzetelni, zaangażowani i merytorycznie przygotowani do swojej pracy. Żadne ze stwierdzeń ich opisujących nie otrzymało mniej niż 87% pozytywnych ocen, co świadczy o zgodności mieszkańców co do wysokiego standardu usług świadczonych przez pracowników Biura LGD.

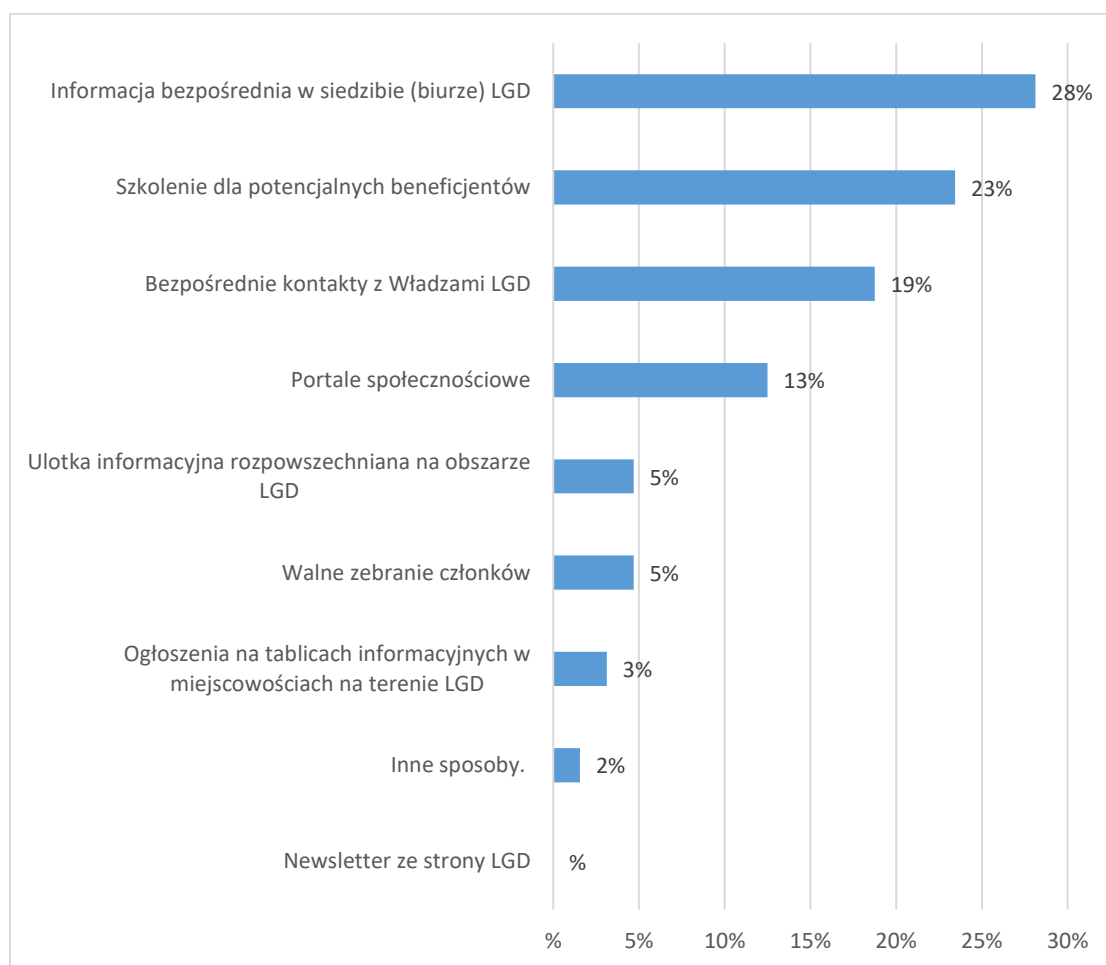
Wykres 3. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Źródło: badania własne

Najczęstszą drogą pozyskiwania wiedzy o działaniach LGD jest bezpośrednia informacja w siedzibie LGD - taką odpowiedź wybrało 28% respondentów. Badani czerpią również wiedzę ze szkoleń dla potencjalnych beneficjentów (23% wskazań). Bezpośrednie kontakty z władzami LGD to odpowiedź, którą wybrało 19% respondentów. Ulotka informacyjna rozpowszechniana na obszarze LGD oraz Walne Zgromadzenie Członków są zdecydowanie rzadziej wykorzystywanym źródłem informacji; w obu przypadkach takiej odpowiedzi udzieliło 5% osób. Ogłoszenia na tablicach informacyjnych również nie cieszą się zainteresowaniem mieszkańców (3% wskazań). Najgorzej w tym zestawieniu wypada newsletter, z którego nie korzysta żaden mieszkaniec gminy LGD.

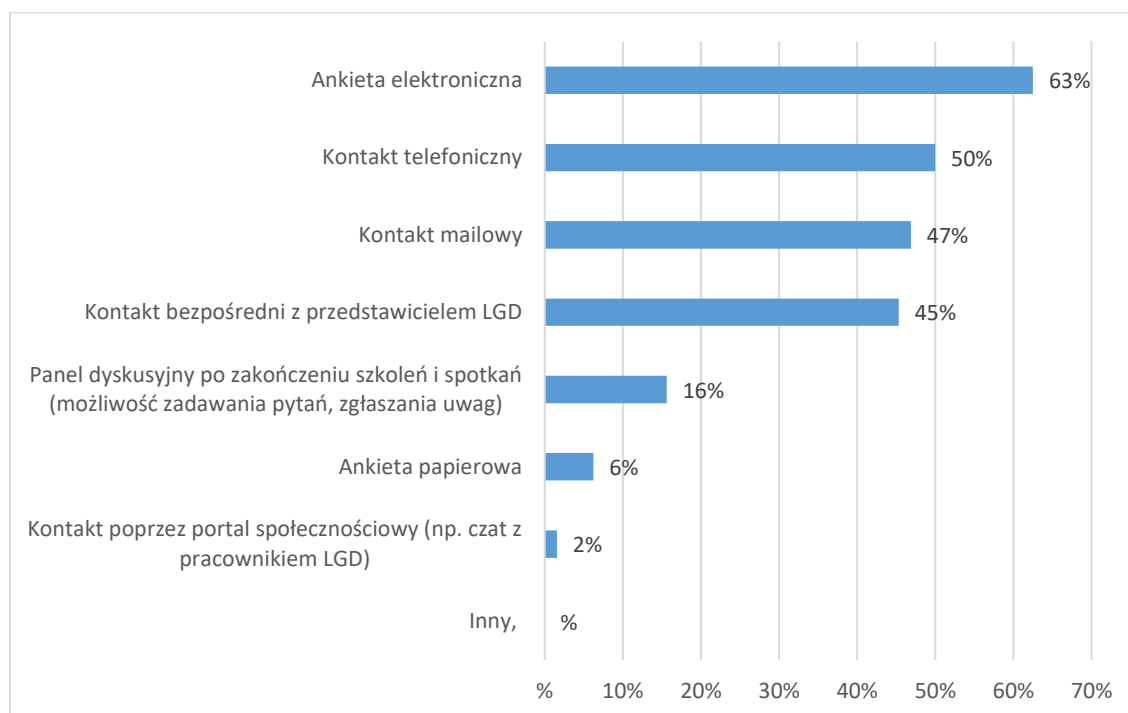
Wykres 4. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?

Źródło: badania własne

Największą popularnością w kontekście preferowanego kanału przekazywania informacji zwrotnej od społeczności LGD cieszy się ankieta elektroniczna. Taką odpowiedź zaznaczyło 63% ankietowanych. Połowa respondentów wybiera ponadto kontakt telefoniczny, nieco mniej - kontakt mailowy (47%) oraz kontakt bezpośredni z przedstawicielem LGD (45%). Najmniej odpowiednim dla badanych kanałem przekazywania informacji okazał się kontakt poprzez portal społecznościowy (2%) oraz ankieta papierowa (6%).

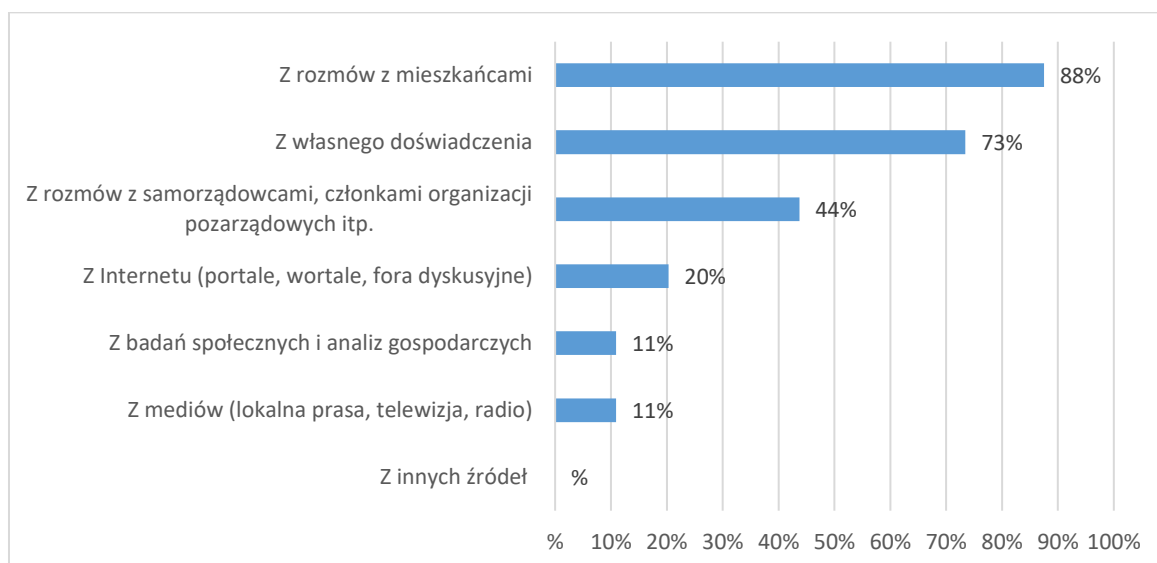
Wykres 5. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?

Źródło: badania własne

Informacje o potrzebach mieszkańców najczęściej ankietowanych czerpie z rozmów z mieszkańcami (88%), nieco mniej (73%) - z własnego doświadczenia. Co piąty badany pozyskuje takowe informacje z internetu. Zarówno media, jak i badania społeczne i analizy gospodarcze są rezerwuarem informacji zaledwie dla 11% mieszkańców regionu.

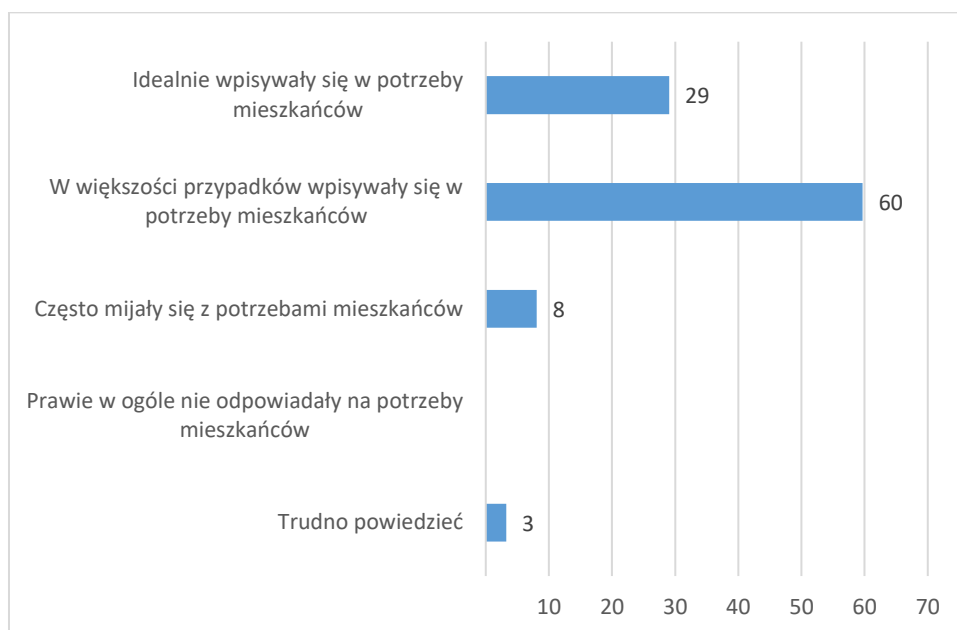
Wykres 6. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?

Źródło: badania własne

Prawie 90% osób korzystających i starających się o wykorzystanie środków finansowych w ramach LGD uważa, że nabory wniosków ogłaszane przez LGD wpisywały się w potrzeby mieszkańców. 60% ankietowanych uznało, że było tak w większości przypadków, a 29% respondentów twierdzi, że nabory wniosków idealnie wpisywały się w potrzeby mieszkańców. Innego zdania jest 8% ankietowanych - według nich wnioski te często mijały się z potrzebami mieszkańców. 3% badanych nie ma zdania w tej kwestii.

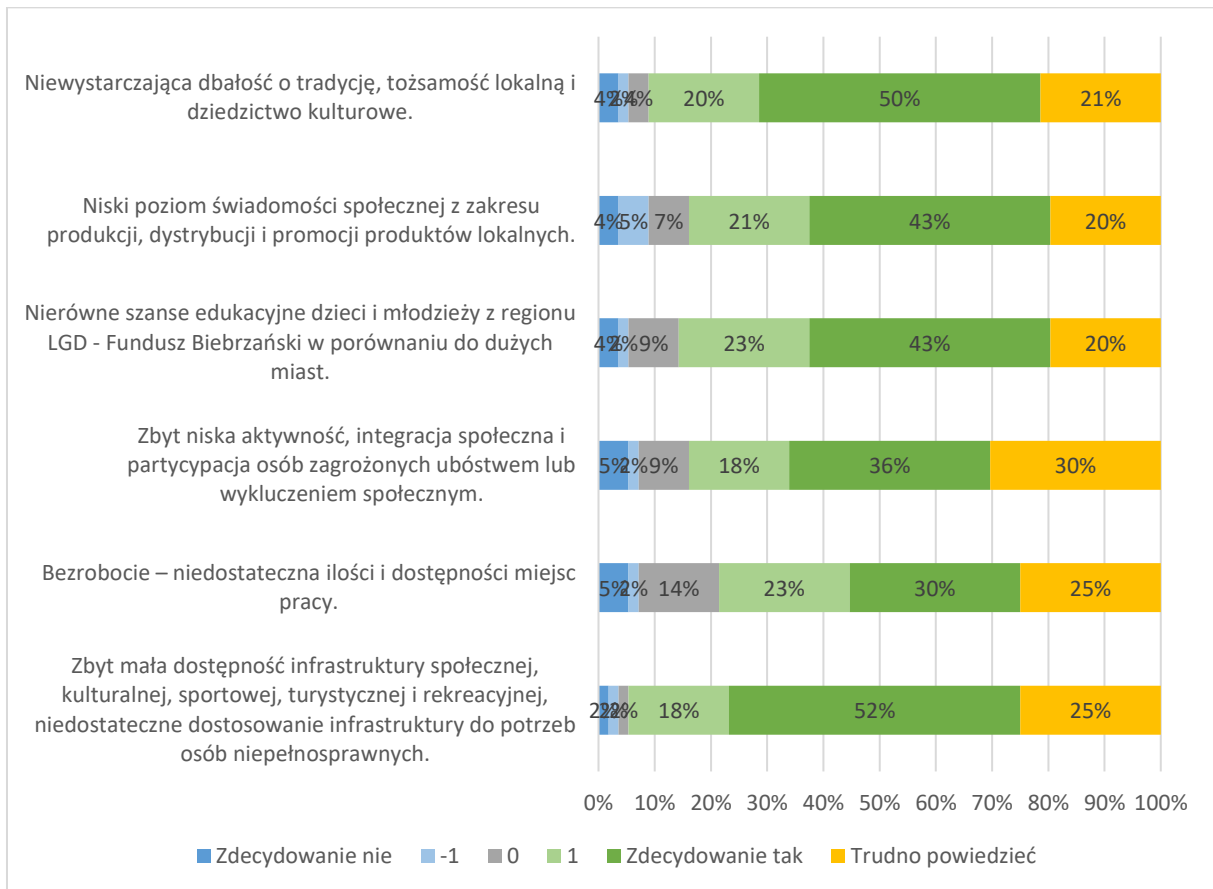
Wykres 7. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Źródło: badania własne

Większość ankietowanych twierdzi, że realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych. Najwięcej takich ocen (70%) dotyczy niewystarczającej dbałości o tradycję, tożsamość lokalną i dziedzictwo kulturowe, a także zbyt małej dostępności infrastruktury społecznej, kulturalnej, sportowej, turystycznej i rekreacyjnej oraz niedostatecznego dostosowania infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych. Warto zwrócić uwagę na fakt, że co 4-5 badany odpowiedział, że w ich regionie nie było takich projektów (odpowiedź „nie dotyczy”).

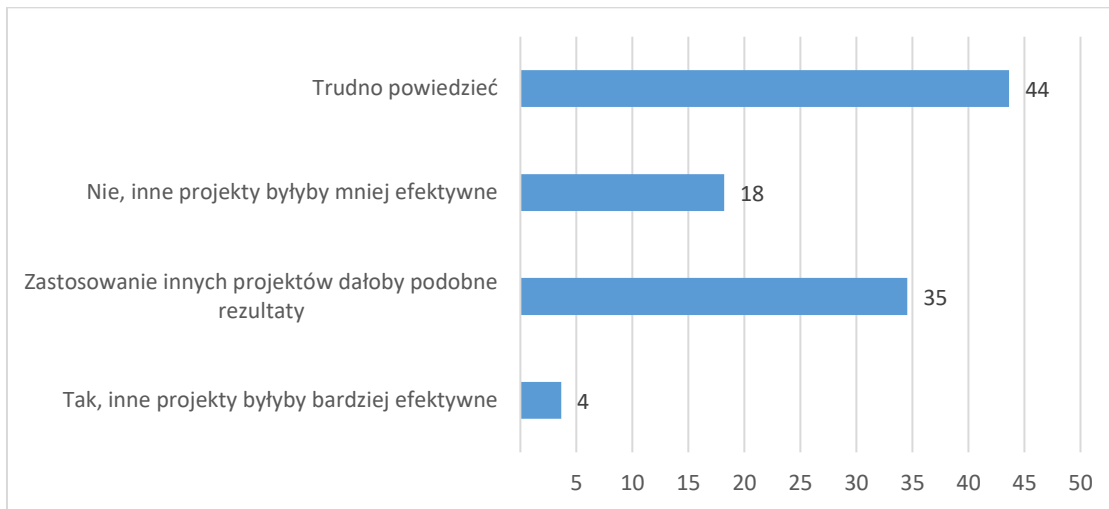
Wykres 8. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z potrzebą:?

Źródło: badania własne

Zdaniem 44% respondentów trudno jest odpowiedzieć na pytanie, czy za pomocą innych projektów można byłoby uzyskać podobne rezultaty. Na podstawie takich wyników można wyciągnąć wniosek, że społeczność ma niepełną informację o tym, jakie projekty przeprowadza się w ich regionie. 4% ankietowanych udzieliło odpowiedzi twierdzącej, natomiast 35% badanych stwierdziło, że zastosowanie innych projektów dałoby podobne rezultaty.

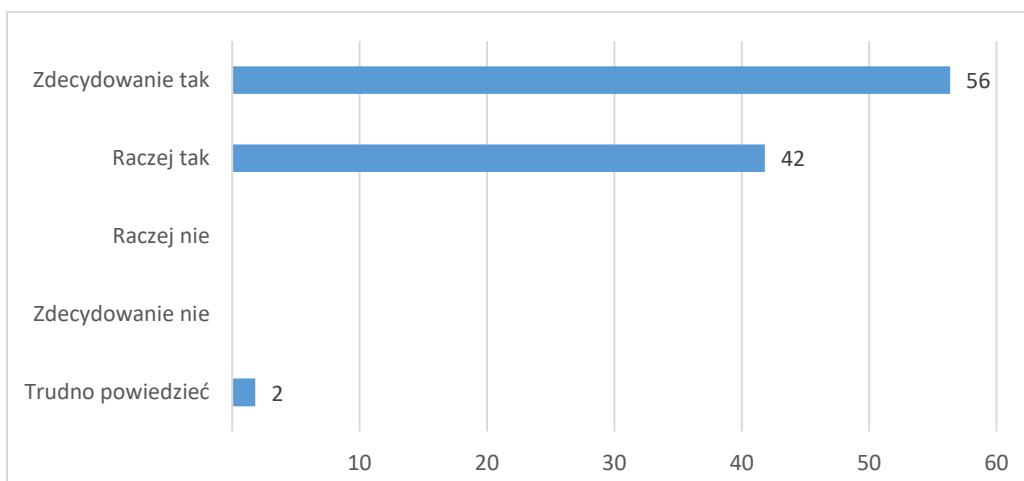
Wykres 9. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Źródło: badania własne

Na podstawie poniższego wykresu można jednoznacznie stwierdzić, że wnioskodawcy i beneficjenci są zgodni co do efektywności wydatkowania środków finansowych przeznaczonych na wdrażanie LSR. 56% respondentów zdecydowanie zgadza się z tym stwierdzeniem. Zaledwie 2% badanych na to pytanie udzieliło odpowiedzi “trudno powiedzieć”.

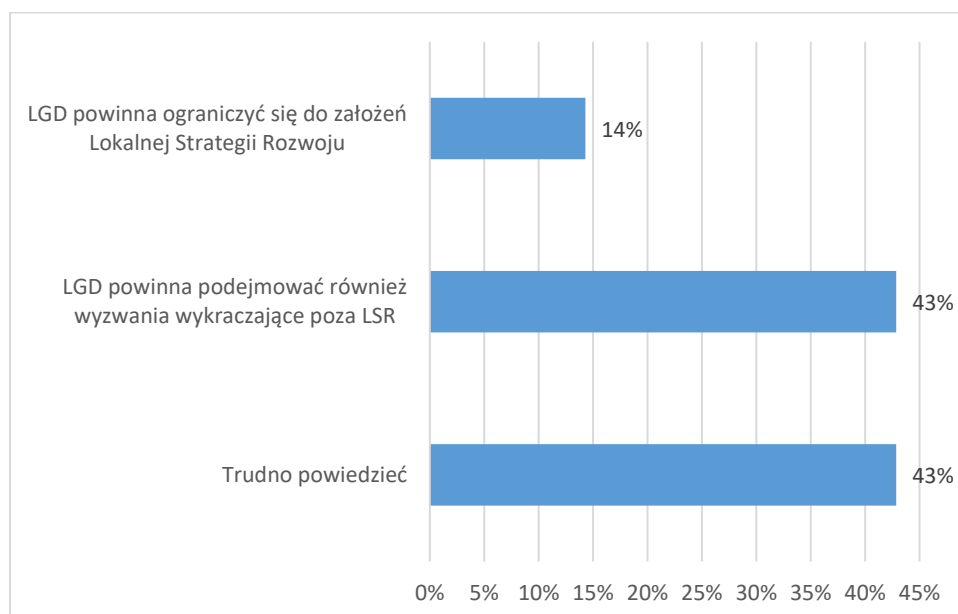
Wykres 10. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Źródło: badania własne

43% ankietowanych jest zdania, że LGD nie może ograniczać się tylko do realizacji strategii i powinna podejmować samodzielnie również inne działania. Tyle samo osób na zadane pytanie udzieliło odpowiedzi "trudno powiedzieć". Według 14% respondentów LGD powinna ograniczyć się do założeń LSR.

Wykres 11. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Źródło: badania własne

Doradztwo biura LGD

LGD świadczy indywidualne usługi doradcze. Są to konsultacje na etapie pozyskania jak i rozliczenia projektu. Doradztwo prowadzone jest w Biurze LGD, mailowo i telefonicznie. W 2021 roku ponad 50% usług doradczych było świadczonych w Biurze LGD.

W latach 2016 – 2021 usługi doradcze w zakresie spotkań indywidualnych otrzymało 1004 osoby.

Bezpośrednio po świadczonej usłudze doradczej prowadzone jest badanie satysfakcji. Doradztwo zostało przez wnioskodawców ocenione bardzo wysoko. 100% ankietowanych w bardzo wysokim lub wysokim stopniu oceniło jakość usług.

Tabela 13. Doradztwo w liczbach

	Indywidualne doradztwo (liczba osób, którym udzielono doradztwa)
2016	28
2017	214
2018	122
2019	175
2020	331
2021	134
suma	1004

Plan komunikacji i plan szkoleń

W latach 2016 – 2021 zorganizowano 9 szkoleń. Szkolenia dotyczyły wdrażania LSR, oceny i wyboru wniosków, zasad ubiegania się o granty, ewaluacji LSR, wykorzystania narzędzi elektronicznych w komunikacji.

Cele komunikacyjne LGD - Fundusz Biebrzański wynikają wprost z zapisów LSR. Są to: promocja dobrych praktyk; poinformowanie społeczności lokalnej o LSR; poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach i interpretacjach zapisów LSR dotyczących poszczególnych kryteriów oceny projektów; zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność LGD; zwiększenie liczby partnerstw projektodawców i projektów realizowanych w ramach LSR; zwiększenie poziomu zrozumienia dokumentów i zapisów LSR; uzyskanie informacji nt. obszarów interwencji LSR i potrzeb mieszkańców.

Działania komunikacyjne zostały dostosowane do szczególnych potrzeb odbiorców zamieszkujących obszar LGD. Kontakt osobisty pozostaje głównym kanałem komunikacji. Informacje znajdują się na stronach internetowych urzędów, stowarzyszenia oraz w mediach społecznościowych. Organizowane są spotkania i konferencje. Drukowane są ulotki i ogłoszenia. Organizowane są szkolenia. Drogą elektroniczną rozsyłane są newslettery oraz maile.

Funkcjonowanie organów – Zarząd, Rada, Walne Zebranie Członków

Stowarzyszenie LGD - Fundusz Biebrzański liczy 64 członków (indywidualnych i instytucjonalnych, stan na podstawie strony www), w tym 15 osób pochodzi z sektora publicznego, 20 osób z sektora społecznego, 16 członków to przedsiębiorcy i 13 osób to mieszkańcy regionu.

W latach 2016 – 2021 pięcioosobowy Zarząd spotkał się 68 razy. Odbyło się 13 spotkań Walnego Zgromadzenia Członków (zmiany w LSR, procedurze oceny i wyboru operacji). Dwunastoosobowa Rada LGD spotykała się 109 razy.

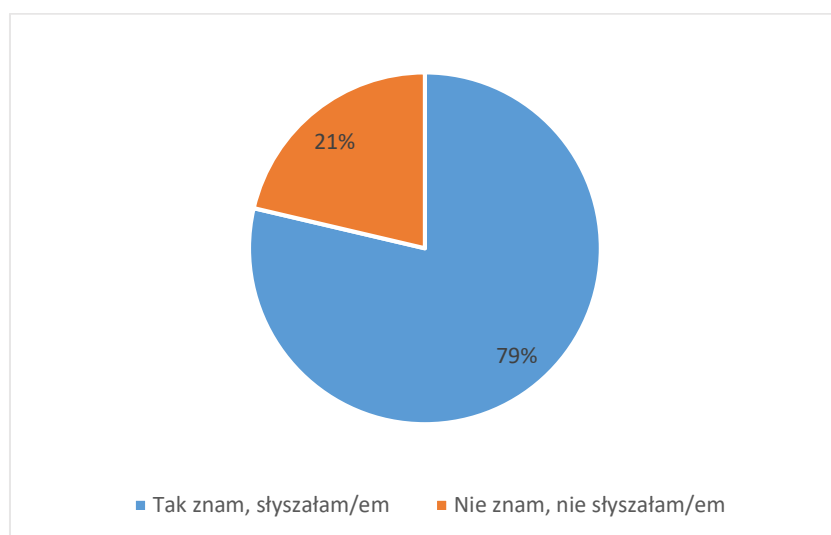
Tabela 14. Funkcjonowanie organów

	Posiedzenia Zarządu LGD	Posiedzenia Rady LGD	WZC
2016	7	14	5
2017	12	17	2
2018	13	10	1
2019	12	18	2
2020	11	25	2
2021	9	25	1
suma	68	109	13

Rozpoznawalność LGD

Prawie cztery piąte mieszkańców biorących udział w ankiecie zadeklarowało znajomość Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania – Fundusz Biebrzański.

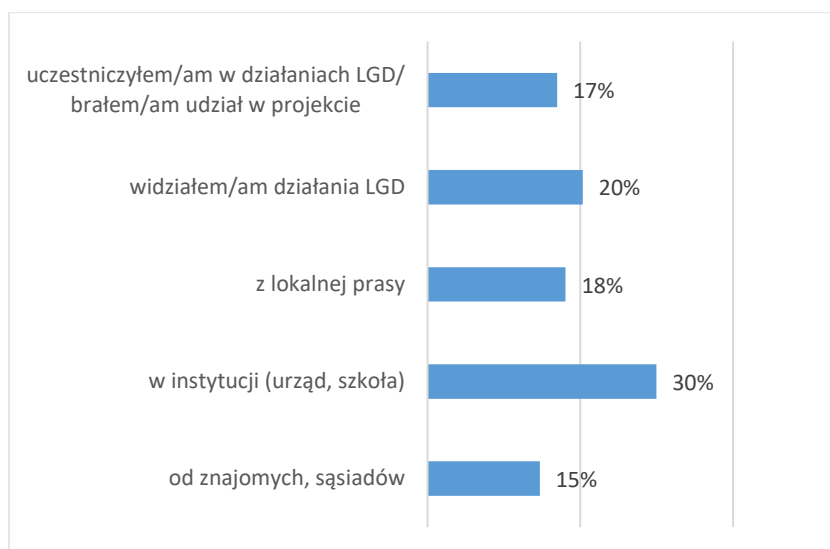
Wykres 12. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania Fundusz Biebrzański?

Źródło: badania własne

Najczęstszym źródłem wiedzy o LGD były urzędy i instytucje współpracujące z Partnerstwem. Co piąty z respondentów wskazał, że dowiedział się o LGD widząc projekty Stowarzyszenia, a kolejne 17% osobiście uczestniczyło w takich działaniach. Ankietowani wskazywali również na lokalną prasę oraz znajomych i sąsiadów jako źródło informacji o LGD.

Wykres 13. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Źródło: badania własne

Inne działania LGD

Lokalna Grupa Działania - Fundusz Biebrzański wydała dwie publikacje: „Z biegiem Biebrzy. Przewodnik historyczno-etnograficzny” oraz „Projekty zrealizowane w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 za pośrednictwem LGD-Fundusz Biebrzański”. W ramach działań promocyjnych powstał film o gminach z terenu LGD, który przedstawia przykłady projektów realizowanych na terenie LGD.

Przedstawiciele LGD byli na dwóch wizytach studyjnych. W roku 2018 w Bieszczadach na terenie Lokalnej Grupy Działania „Zielone Bieszczady”. Tematyką wyjazdu było poznanie dobrych praktyk w obszarach pobudzania aktywności społeczności lokalnych w ramach projektów grantowych. Druga wizyta studyjna została przeprowadzona w 2021 roku na terenie LGD Turkowska Unia Rozwoju – T.U.R. Celem wizyty było podpatrzenie dobrych praktyk realizowanych na obszarze województwa wielkopolskiego oraz wymiana doświadczeń (m.in. działanie spółdzielni socjalnej, inkubatora przetwórstwa rolno-spożywczego).

Stowarzyszenie prowadziło działania informacyjno – promocyjne również poza planem działań komunikacji opisanym w LSR. Ukazały się 2 artykuły w prasie drukowanej „Wiadomości lokalne” oraz łącznie kilkanaście artykułów na portalu internetowym iSokolka.eu. Tematem tekstów były fundusze unijne, nabory wniosków, rozwój przedsiębiorczości. LGD przeprowadziła łącznie kilkadziesiąt spotkań informacyjnych, szkoleń, konsultacji na temat naborów wniosków, Programów Aktywności Lokalnej, przedsiębiorczości, wdrażania LSR. W 2017 roku zrealizowano projekt „Aktywizacja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym”. Programem 5 szkoleń objęto 11 osób. Odbyły się również szkolenia z zakresu

wsparcia usług opiekuńczych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami

5.4. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju

Realizacja rzeczowa – stan na 31.12.2021 r.

W ramach 5 celów szczegółowych wyznaczonych w LSR zaplanowano 19 przedsięwzięć z precyzyjnie wyznaczonymi 41 wskaźnikami produktu. 28 z 41 wskaźników produktu ma realizację umowy na poziomie co najmniej 100%. Realizację płatności na poziomie 100% i większą ma 12 wskaźników produktu. Największy, powyżej 100%, procent realizacji umów mają wskaźniki: „Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa”, „Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie”, „Liczba szkoleń dla pracowników LGD”.

Tabela 15. Realizacja rzeczowa

Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
				Umowy	Płatności
Infrastruktura społeczna (EFRR)	Liczba wybudowanych/ przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	szt.	1	100,00%	0,00%
	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	szt.	1	100,00%	0,00%
Rewitalizacja na poziomie lokalnym (EFRR)	Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów	ha	7,6	98,03%	80,66%
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	34	91,18%	64,71%
Infrastruktura dziedzictwa kulturowego (EFRR)	Liczba zabytków nieruchomości /ruchomych objętych wsparciem	szt.	11	100,00%	90,91%
	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	szt.	1	100,00%	0,00%
Infrastruktura edukacyjna (EFRR)	Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej	szt.	5	100,00%	100,00%
	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	szt.	4	100,00%	100,00%
Infrastruktura oświetleniowa (EFRR)	Liczba nowych / zmodernizowanych punktów w oświetleniu ulicznym	szt.	2315	103,15%	59,18%
Mała infrastruktura (Leader)	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów	szt.	39	76,92%	69,23%

	infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej				
Tworzenie mikroprzedsiębiorstw – dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej (EFS)	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	24	100,00%	95,83%
Wsparcie przedsiębiorczości; nowe miejsca pracy (Leader)	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	16	87,50%	56,25%
Dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej (Leader)	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	64	73,44%	51,56%
Aktywna integracja społeczna (EFS)	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	365	84,38%	62,74%
	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby	58	84,48%	94,83%
Wsparcie rodziny i środowiska (EFS)	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	osoby	70	100,00%	100,00%
Rozwój Usług Społecznych (EFS)	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	osoby	99	100,00%	101,01%
Wysoka jakość edukacji przedszkolnej (EFS)	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	osoby	762	92,26%	93,04%
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	szt.	17	123,53%	94,12%
Mała szkoła- centrum nauki i aktywności (EFS)	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	szt.	7	100,00%	85,71%
	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie	osoby	64	87,50%	96,88%
	Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie	osoby	36	77,78%	94,44%

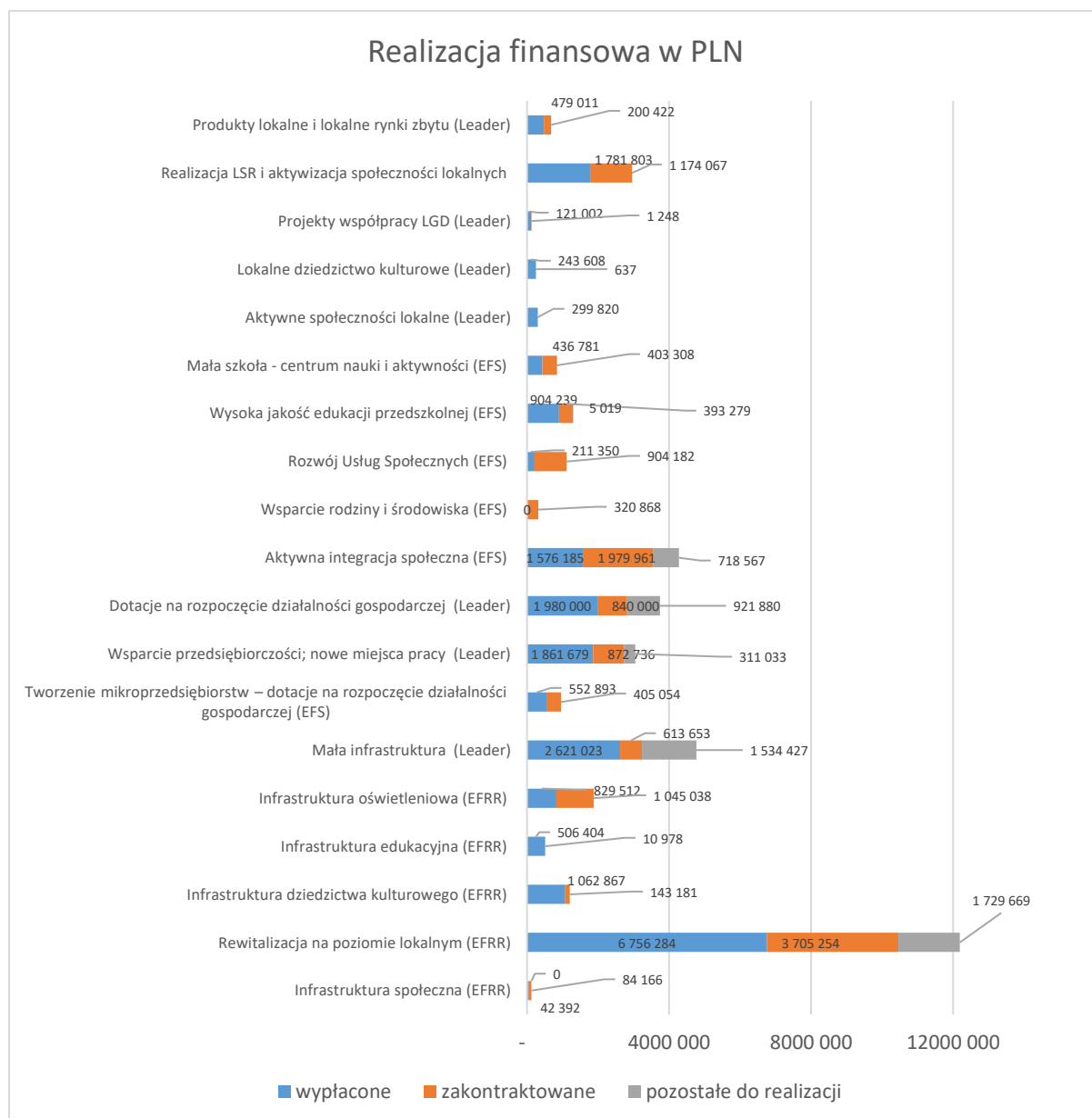
	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie	osoby	567	93,83%	100,35%
	Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie	szt.	4	100,00%	75,00%
Aktywne społeczności lokalne (Leader)	Liczba uczestników projektów	osoby	1 148	86,50%	86,50%
	Liczba podmiotów korzystających ze wsparcia	szt.	16	100,00%	100,00%
	Liczba wspartych projektów	szt.	16	100,00%	100,00%
Lokalne dziedzictwo kulturowe (Leader)	Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	szt.	4	100,00%	100,00%
	Liczba podmiotów korzystających ze wsparcia	szt.	9	100,00%	100,00%
	Liczba inicjatyw związanych z zachowaniem dziedzictwa	szt.	11	100,00%	100,00%
Projekty współpracy LGD (Leader)	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	szt.	2	50,00%	50,00%
	Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	szt.	2	50,00%	50,00%
Realizacja LSR i aktywizacja społeczności lokalnych	Liczba szkoleń dla pracowników LGD	szt.	11	118,18%	72,73%
	Liczba szkoleń dla organów LGD	szt.	6	100,00%	100,00%
	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	60	200,00%	383,33%
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	szt.	45	100,00%	86,67%
	Liczba szkoleń	szt.	14	100,00%	92,86%
	Liczba wizyt studyjnych	szt.	2	100,00%	50,00%
	Liczba konferencji	szt.	3	66,67%	33,33%
	Liczba publikacji	szt.	10	110,00%	20,00%
Produkty lokalne i lokalne rynki zbytu (Leader)	Liczba wydarzeń promocyjnych obszaru objętego LSR w tym produkty lokalne	szt.	13	100,00%	76,92%

Źródło: dane LGD

Postęp finansowy – stan na 31.12.2021 r.

Najwięcej środków wypłacono w ramach przedsięwzięcia *Rewitalizacja na poziomie lokalnym* (6,8 mln PLN), *Mała infrastruktura* (2,6 mln PLN) oraz *Dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej* (1 mln PLN). Najwięcej środków zakontraktowano na *Rewitalizację na poziomie lokalnym* (3,7 mln PLN) i *Aktywna integracja społeczna* (2 mln PLN). Relatywnie najmniej w budżecie jest przeznaczony na *Infrastrukturę społeczną* (127 tys. PLN) i *Lokalne dziedzictwo kulturowe* (217 tys.).

Tabela 16. Realizacja finansowa

Źródło: dane LGD

Opis projektów współpracy

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania - Fundusz Biebrzański zrealizowała 2 projekty współpracy. W ramach pierwszego projektu „Nowa Odłona Tradycyjnych Europejskich Smaków Polski i Litwy” o akronimie „N.O.T.E.S” prowadzonego wspólnie z partnerem litewskim KALVARIJOS VIETOS VEIKLOS GRUPĖ opracowano nowe przepisy kulinarne z wykorzystaniem tradycyjnych potraw (dekonstrukcja przepisów), wydano książkę kulinarną z

tradycyjnymi przepisami potraw regionu obu LGD (wraz z tłumaczeniem na język angielski) oraz odbyły się warsztaty kulinarne w których wzięło udział 30 osób a także promowano potrawy na targach w Wilnie. Litewskie LGD jest partnerem, z którym LGD - Fundusz Biebrzański współpracowała w poprzedniej perspektywie.

Drugi projekt „Produkt Lokalny Naszą Wartością” realizowany z LGD „Kraina Mlekiem Płynąca” miał na celu podniesienie atrakcyjności turystycznej obszarów obu LGD poprzez kultywowanie tradycji i dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego oraz integrację i aktywizację mieszkańców. Rezultatem projektu będzie opracowanie i wydanie broszury promującej obszar, wyjazdy studyjne, prezentacja i degustacja regionalnych potraw oraz przeprowadzenie konkursu polegającego na przygotowaniu „Najładniejszego regionalnego stoiska”.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

Zakończenie realizacji strategii przypadnie na 2023 rok. W dyspozycji są dane za 2021 roku. Tym samym trudno przewidzieć, czy wszystkie wskaźniki oddziaływania zostaną uzyskane. Na podstawie danych GUS i wyników badań satysfakcji można przypuszczać, że cele strategii zostaną osiągnięte.

CEL OGÓLNY 1		Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez podniesienie jakości i zwiększenie dostępności infrastruktury społecznej, kulturalnej, sportowej, turystycznej i rekreacyjnej, dostosowaniem infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz poprawa bezpieczeństwa i estetyki przestrzeni.		
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego I	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Odsetek mieszkańców obszaru LGD - Fundusz Biebrzański deklarujących poprawę jakości ich życia	%	0	30	Badania ankietowe kwestionariuszowe oraz CATI

CEL OGÓLNY 2		Zwiększenie ilości i dostępności miejsc pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców, w tym z zastosowaniem wsparcia dla rozpoczynających działalność gospodarczą		
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego II	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Liczba nowopowstałych miejsc pracy	szt.	0	91	Badania ankietowe

CEL OGÓLNY 3		Wzrost aktywności, integracji społecznej i partycypacji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, zwiększenie aktywności społecznej a w konsekwencji zawodowej, w tym z zastosowaniem instrumentów aktywnej integracji		
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego III	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Liczba mieszkańców LGD objętych programami aktywnej integracji	Osoby	0	230	Ankieta monitorująca

CEL OGÓLNY 4		Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z regionu LGD - Fundusz Biebrzański		
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego IV	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Liczba dzieci i młodzieży z obszaru LGD, które skorzystały ze wsparcia w programie	Osoby	0	1236	Ankieta monitorująca

CEL OGÓLNY 5		Rozwój społeczności lokalnych w oparciu o produkcję, dystrybucję i promocję produktów lokalnych oraz dbałość o tradycję, tożsamość lokalną i dziedzictwo kulturowe.		
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego V	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru

Liczba inicjatyw zrealizowanych na rzecz rozwoju społeczności lokalnych	Szt.	0	59	Dokumentacja własna, umowy z beneficjentami
---	------	---	----	---

Ocena wpływu na kapitał społeczny

LGD wskazuje na trzy kierunki działań pozytywnie wpływające na budowę i utrzymanie kapitału społecznego. Po pierwsze wyjazdy integracyjne, które pozwalają uczestnikom poznać się, nawiązać relacje, co jest koniecznym warunkiem owocnej współpracy. Po drugie projekty grantowe (w ramach PROW) skierowane do małych, pozarządowych organizacji. Organizacje społeczne są naturalnym motorem kapitału społecznego społeczności lokalnych. Trzecim kierunkiem wpływającym na kapitał społeczny są projekty infrastrukturalne. Infrastruktura, (miejsce spotkań), staje się fundamentem dla dalszych aktywności.

Działania wspierające infrastrukturę są traktowane jako pierwsze wobec działań społecznych. Zakupy inwestycyjne pozwalają organizacji funkcjonować. Na początku musi być miejsce spotkań (np. świetlica), później sprzęt (np. wyposażenie kuchni) i te elementy pozwalają na prowadzenie skutecznych działań.

Przedsiębiorczość

Zdaniem przedstawicieli Stowarzyszenia, LGD powinna wspierać przedsiębiorczość. Wsparcie biznesu zawsze cieszyło się dużym zainteresowaniem i dużo osób otrzymało dofinansowanie. Nie bez znaczenia jest fakt, iż z założenia LGD to organizacja, która jest blisko społeczności lokalnej i powinna wspierać ją w różnych obszarach.

LGD wspierała przedsiębiorczość przede wszystkim z wykorzystaniem środków z PROW, ale niemal 1 mln złotych było przeznaczonych na podejmowanie działalności gospodarczej z EFS.

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Rozwój turystyki nie był celem zaplanowanym w Lokalnej Strategii Rozwoju. Stowarzyszenie nie prowadziło naborów, które wspierały turystykę lub wpływały na turystykę. Lokalne Kryteria Wyboru promowały jednak wnioski, które w założeniu miały elementy wspierające rozwój turystyki. Dodatkowo Stowarzyszenie prowadziło nabory dedykowane wsparciu Dziedzictwa Kulturowego. Dofinansowanie obejmowało działania infrastrukturalne, w tym restaurację zabytków. Były również prowadzone projekty grantowe, dzięki którym zakupiono stroje ludowe i opracowywano wydawnictwa tematyczne.

Grupy defaworyzowane

LGD w swojej strategii zdefiniowała następujące grupy defaworyzowane: osoby bezrobotne, osoby powyżej 50 roku życia, osoby niepełnosprawne i niesamodzielne, osoby bierne zawodowo, rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym oraz nauczyciele, rolnicy i podmioty przetwarzające produkty rolne. W opinii przedstawiciela Stowarzyszenia trudno rozstrzygnąć, czy takie definicje grup docelowych oraz fakt, iż projekty prowadzone były w ramach EFS spowodował, że projekty dedykowane grupom wykluczonym zakończyły się sukcesem.

Przede wszystkim przyjęte w strategii podejście do osób defaworyzowanych nie uwzględnia zmieniających się okoliczności, w tym sytuacji społeczno – gospodarczej. Po drugie EFS jest rozwiązaniem, które powoduje, że nabory mogły dotyczyć wyłącznie grup defaworyzowanych, co skutkowało ograniczonym wsparciem dla innych.

Innowacyjność

W opinii LGD obecne rozwiązanie opisane w LSR, które promuje i uznaje za innowacyjne te pomysły, które są nowe w skali obszaru Stowarzyszenia czy to jako usługi, produkty czy rozwiązania procesowe, nie pozwala na powstanie prawdziwie innowacyjnych rezultatów.

Proces oceny innowacji wspiera elementy, które są inne niż konkurencja, ale nie można nazwać je innowacyjnymi. Są to po prostu ulepszenia, optymalizacje, a nie innowacje.

Projekty współpracy

LGD nie postrzega się jako lider i ekspert w przypadku realizacji projektów współpracy. Zrealizowano 2 projekty współpracy. Stowarzyszenie zdecydowanie lepiej radzi sobie w prowadzeniu projektów grantowych.

Ocena funkcjonowania LGD

LGD bardzo dobrze ocenia współpracę z samorządami. Samorządy mają bardzo dużą rolę we wdrażaniu strategii. Szczególnie początkowy okres obowiązywania strategii to czas kiedy samorząd pośredniczył między mieszkańcami, a Lokalną Grupą Działania. Bardzo istotnym elementem jest fakt, iż może być wykorzystana wyłącznie za pośrednictwem samorządów.

Stowarzyszenie pozytywnie ocenia swoje zaangażowanie w prowadzenie projektów aktywizujących mieszkańców. Szczególnie ważne są tu projekty grantowe. LGD prowadziła proces aktywizacji mieszkańców obserwując ich poziom zaangażowania i zgłaszane potrzeby. Zdarzały się spotkania i szkolenia, które nie spotykały się z zainteresowaniem ludności. W takich przypadkach Stowarzyszenie nie kontynuowało tych działań i szukało innych bardziej atrakcyjnych rozwiązań.

Ocena procesu wdrażania

W opinii LGD początki wdrażania naborów były bardzo trudne. Stowarzyszenie miało duże trudności z projektami EFS. Z powodu skomplikowanej procedury trudno było namówić podmioty do aplikowania w ramach ogłaszanych naborów. Wielofunduszowość była początkowo trudna. Dokumentacja, wymogi formalne były trudne dla LGD i wnioskodawców. Udało się przeprowadzić w strategii zmiany wskaźników. Zmiany dotyczyły przekierowywania projektów na inne przedsięwzięcia. Pozwoliło to zrealizować wskaźniki. Obecnie proces wdrażania strategii w zakresie realizacji finansowej i rzeczowej przebiega sprawnie. LGD dostała bonus, dodatkowe środki, za osiągnięcie „pierwszego kamienia milowego”.

Procedury nie są przyjazne dla beneficjentów, ale z czasem stawały się łatwiejsze i zrozumiałe. Najtrudniej jest osobom fizycznym, tym, którzy nie mieli do czynienia z dokumentacją konkursową. Organizacje korzystające z innych źródeł radziły sobie lepiej. Mimo wszystko procedury, wnioski, instrukcje są zbyt skomplikowane mając na uwadze, że dofinansowanie dotyczy najczęściej niewielkich kwot. A zakres dokumentacji podobny jest do projektów za kilkadziesiąt milionów złotych.

Lokalne Kryteria Wyboru premiowały grupy defaworyzowane oraz osoby z mniejszych miejscowości. Takie kryteria nie do końca pozwalały wybrać najlepsze wnioski. Z czasem okazało się, że wnioski są pisane przede wszystkim „pod kryteria”. Jest to w pewien sposób oczekiwane w naborach. LGD zdaje sobie sprawę, że kryteria mogłyby być lepsze w kontekście prowadzonych naborów. Zdarzało się, że bardzo ciekawe projekty były niżej oceniane, bo zbyt mało uwagi wnioskodawcy poświęcili na dopasowanie się do kryteriów. Stowarzyszenie nie ma wiedzy i doświadczenia jak można poprawić kryteria wyboru.

Wartość dodana podejścia LEADER

LGD dobrze ocenia współpracę z organizacjami pozarządowymi. Na terenie LGD nie ma dużo organizacji pozarządowych i Stowarzyszenie ma kontakt z większością z nich. Organizacje pozarządowe przede wszystkim biorą udział w projektach grantowych.

Współpraca z przedsiębiorcami przebiega głównie na polu naboru wniosków. Przedsiębiorcy są przede wszystkim nastawieni na otrzymanie dofinansowania. To osoby bardzo dużo pracujące. Rozwój ich działalności biznesowej jest dla nich najważniejszy. Nie są tym samym zainteresowani współpracą z LGD na innych polach.

W opinii LGD projekty infrastrukturalne są wykorzystywane przez mieszkańców. Te projekty były dobrze przemyślane na etapie planowania. Wynikały z potrzeb i oczekiwań ludności. Szczególnie jeśli operacje były prowadzone przez organizacje pozarządowe. Organizacje są najbliższe społeczności i najlepiej wiedzą jakie są oczekiwania.

W strategii nie było zapisów, które wymagałyby uzyskania komplementarności prowadzonych operacji. Podobnie, poszczególne programy na poziomie strategii nie były traktowane jako komplementarne. Jednak naturalny proces wdrażania projektów powodował, że stawały się operacjami komplementarnymi. Pierwsze wdrażane były projekty infrastrukturalne, które pozwalały na realizowanie projektów społecznych. I tutaj pojawiał się efekt synergii i komplementarności.

LGD wspomina początki współpracy z Urzędem Marszałkowskim jako trudny okres. Stopniowo współpraca przebiegała coraz sprawniej. Ze strony UM z Lokalną Grupą Działania współpracował Departament Obszarów Wiejskich. Współpraca stawała się coraz bardziej owocna. Teraz z powodu zmian organizacyjnych w UM potrzeba jeszcze czasu, by wrócić do poprzedniej jakości współpracy.

7. Podsumowanie, wnioski i rekomendacje

Dobre relacje z samorządami wchodzącymi w skład LGD to podstawa funkcjonowania Partnerstwa. Zrozumienie wzajemnych oczekiwań i ukierunkowanie na wspólny cel zdecydowanie ułatwiają wzajemną współpracę. Samorządy mają do dyspozycji urzędy i wykwalifikowanych pracowników oraz dysponują stosunkowo stabilnymi budżetami. Organizacje pozarządowe nie mają tych atutów, ale zdecydowanie wyróżniają się inicjatywą i rozumieniem oddolnych oczekiwań mieszkańców. Niestety, z uwagi na nieliczne granty z PROW organizacje pozarządowe widzą w LGD partnera tylko w ograniczonym zakresie. Środki z RPO są ściśle ukierunkowane na rezultaty i nie pozwalają na uwzględnienie w projekcie rozwoju samego NGO. Centra Integracji Społecznej skierowane są na zaspakajanie potrzeb mieszkańców w szczególnej sytuacji, a nie oczekiwań lokalnych liderów i organizacji pozarządowych. Trzecim z sektorów Partnerstwa są przedsiębiorcy. Duże środki przeznaczone na rozwój przedsiębiorstw i podejmowanie działalności gospodarczej (zarówno z funduszy EFROW jak i EFS) nie przekładają się na aktywność beneficjentów w działalność społeczną LGD. Rekomendacją dla LGD jest skierowanie wysiłków na aktywizację i wzmocnienie roli organizacji pozarządowych i przedsiębiorców w Partnerstwie.

Biuro LGD jest filarem funkcjonowania Stowarzyszenia. Pracownicy biura mają w swoich obowiązkach nie tylko przeprowadzenie naborów wniosków, doradztwo, wsparcie Rady w procesie weryfikacji i oceny operacji oraz przygotowanie dokumentacji po naborze. Pozostaje realizacja planu szkoleń, planu komunikacji, projektów współpracy oraz wsparcie Zarządu i organizacja Walnych Zebrań Członków. Działania biura są przy tym bardzo wysoko oceniane przez respondentów przeprowadzonych ankiet oraz wnioskodawców, z którymi przeprowadzono wywiady pogłębione. Doceniono organizację pracy, kompetencje, umiejętności fachowe, ale także pozytywne nastawienie i zaangażowanie. Dbałość o pracowników i warunki ich pracy do zasadnicze zadanie władz LGD.

Rada LGD jest organem Stowarzyszenia mającym ogromny wpływ na realizację wskaźników poprzez wybór takich wniosków, które wpisują się w założenia LSR i dają największą szansę na końcowe rozliczenie operacji. Narzędziem pracy członków Rady są lokalne kryteria wyboru operacji. Zastosowanie części kryteriów w formule innej niż zerojedynkowe wymaga od Rady wiedzy i doświadczenia, ale pozytywnie wpływa na jakość wybieranych wniosków. Członkowie Rady pełnią również dodatkową rolę w LGD. Są łącznikami pomiędzy społecznością lokalną a Stowarzyszeniem i reprezentują LGD w swoich gminach. Ta rola wymaga od władz LGD dbałości o podnoszenie kompetencji członków Rady nie tylko w wymiarze profesjonalnym ale również organizowanie szkoleń z zakresu rozwoju osobistego i komunikacji społecznej.

Społeczna aktywizacja i animacja lokalnej społeczności skupia się przede wszystkim w ramach realizacji planu komunikacji powiązanego z szkoleniami i spotkaniami przed naborami

wniosków. Przytłaczająca biurokracja sprawia, że niewiele czasu pozostaje na działania animacyjne skierowane do ogółu mieszkańców obszaru LGD. Stowarzyszenie skupiało się na aktywności wydawniczej i korzystało z inicjatyw podejmowanych przez grantobiorców. Wydaje się jednak, że rekomendacją dla LGD powinno być bardziej intensywne uczestnictwo w życiu kulturalnym i społecznym regionu, a nawet wypracowanie formuły imprezy bezpośrednio powiązanej z marką LGD - Fundusz Biebrzański.

Duża liczba publikacji nie zastąpi jednak systematycznej i szeroko zakrojonej komunikacji z mieszkańcami. Aktywna strona internetowa to obecnie zbyt mało by walczyć w szerszym stopniu o uwagę mieszkańców. Rozbudowa profilu LGD na portalach społecznościowych z pewnością zwiększy rozpoznawalność samej organizacji ale również skuteczniej wypromuje potencjał, które powstał za sprawą funduszy dostępnych w LGD. Portale społecznościowe to również możliwość głębszego zaangażowania mieszkańców w inicjatywy podejmowane w Stowarzyszeniu i nawiązywanie relacji również w tej sferze komunikowania społecznego. Rekomendacją jest prowadzenie aktywnego profilu na portalach społecznościowych.

Ewaluacja końcowa wymagała od wszystkich członków Stowarzyszenia wyjątkowej pracy. Krótki czas realizacji badań sprzyjał kumulowaniu działań. Niemniej wsparcie i zaangażowanie władz LGD, pracowników i członków LGD zapewniło sukces realizacji wszystkich założonych działań. Na koniec należy jeszcze raz podziękować wszystkim, którzy wnieśli wkład w powstanie tego opracowania, czy to poprzez przygotowanie dokumentów, zestawień, uczestnictwo w wywiadach grupowych i indywidualnych, czy też poprzez wypełnianie anonimowych ankiet.

8. Spis tabel i wykresów

Wykresy

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin	12
Wykres 1. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?	23
Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”? ...	24
Wykres 3. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:	25
Wykres 4. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:	26
Wykres 5. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?.....	27
Wykres 6. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?	27
Wykres 7. Jakie są powody?	28
Wykres 8. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	28
Wykres 9. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?.....	29
Wykres 10. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?.....	29
Wykres 11. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?	30
Wykres 12. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?	31
Wykres 1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? 32	
Wykres 2. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD	33
Wykres 3. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD.....	33
Wykres 4. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?.....	34
Wykres 5. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?	35

Wykres 6. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?	36
Wykres 7. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?	37
Wykres 8. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z potrzebą?	38
Wykres 9. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?	39
Wykres 10. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?	39
Wykres 11. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?	40
Wykres 12. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania Fundusz Biebrzański?	42
Wykres 13. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?	43

Tabele

Tabela 1. Ludność ogółem	14
Tabela 2. Saldo migracji w ruchu wewnętrznym i zagranicznym.....	15
Tabela 3. Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem.	15
Tabela 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego	16
Tabela 5. Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca (w złotych).....	17
Tabela 6. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.....	18
Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej ogółem.	19
Tabela 8. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności.	19
Tabela 9. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.....	20
Tabela 10. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców. 21	21
Tabela 11. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice.....	21
Tabela 12. Bezrobotni zarejestrowani ogółem.....	22
Tabela 13. Doradztwo w liczbach	41

Tabela 14. Funkcjonowanie organów.....	42
Tabela 15. Realizacja rzeczowa	44
Tabela 16. Realizacja finansowa	47

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Narzędzia badawcze

9.1. Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:

1. Jak wnioskodawca dowiedział się o konkursie, skąd pochodzi wiedza o LGD i jak jest ona znacząca;
2. Pomysł na projekt - skąd pochodził, czy ktoś pomagał w konceptualizacji, czy wynajmowano firmę lub osobę do pomocy w opracowaniu wniosku;
3. Zakres pomocy ze strony LGD, doświadczenia związane z doradztwem;
4. Znajomość wniosku i procedury, trudności z wypełnianiem wniosku;
5. Ocena wniosku w LGD, doświadczenia i opinie o kryteriach oraz ocenie przez Radę LGD;
6. Proces administracyjny po dokonaniu wyboru operacji do dofinansowania;
7. Ogólna ocena kontaktów z LGD w czasie opracowania wniosku, oceny i wyboru oraz realizacji
8. Podejście kontrfaktyczne: czy jeszcze raz spróbowałby wnioskować do LGD;
9. Podejście kontrfaktyczne: czy zrealizował pomysł mimo braku dofinansowania (dla osób, które nie uzyskały dofinansowania)
10. Podsumowanie i ogólne opinie o trudnościach i dobrych stronach procesu.

9.2. Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:

1. Czy w Pana/Pani gminie ludzie są aktywni. Czy jest dużo organizacji pozarządowych?
  - a. Czy działania LGD w jakiś sposób wpływają na rozwój aktywności społecznej mieszkańców (kapitału społecznego)?
2. Czy ludzie są w tej gminie przedsiębiorczy. Czy dla rozwoju obszaru lepsze są środki na podejmowanie czy na rozwój działalności gospodarczej?
3. A jak już rozmawiamy o ludziach, którzy tu mieszkają. W jakiej grupie należałoby szukać ludzi, którzy sobie nagorzej radzą. Takich którzy wymagają najpilniejszej pomocy? (młodzież, seniorzy, niepełnosprawni)
4. Jeśli chodzi o kulturę i turystykę. Czy działania LGD jakoś wpłynęły na rozwój obszaru w tej dziedzinie?
5. Przejdźmy teraz do tego jak działa LGD. Jak wygląda komunikacja i współpraca pomiędzy gminami a LGD.
6. Czy ta współpraca pozwala działać efektywnie? Jak duży wpływ na to co robi i jak działa LGD mają władze gmin partnerskich?
7. Czy LGD dobrze widać w gminach. Czy pojawia się na dożynkach, organizuje konkursy, wyjazdy. Czy mieszkańcy wiedzą, że taka organizacja działa tu na obszarze.
8. W czym należałoby szukać największej zalety istnienia LGD?
9. Czy jest coś co można by poprawić w działaniach LGD?

9.3. Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD

Ocena funkcjonowania LGD (dla beneficjentów)

Szanowni Państwo, głównym celem funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania - Fundusz Biebrzański jest realizacja wspólnie opracowanej z Mieszkańcami (Państwem) Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR). Strategia ta realizowana jest przez szereg działań własnych LGD oraz realizowane przez Państwa projekty finansowane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014 - 2020. W ramach podsumowań realizacji programu oraz wypełniając zapisy zawarte w LSR przygotowaliśmy ankietę, o której wypełnienie Państwa prosimy. Zarówno podczas tworzenia dokumentu jak i teraz Państwa zdanie jest dla nas niezmiernie istotne.

1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Bardzo dobrze
2. Raczej dobrze
3. I dobrze i źle
4. Raczej źle
5. Bardzo źle
6. Trudno powiedzieć

2. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Godziny pracy biura LGD są dogodne dla klientów				
2.	Strona internetowa zawiera aktualne informacje				

3.	Odpowiedzi na wiele pytań można uzyskać telefonując do biura LGD				
4.	Łatwo umówić się na spotkanie z pracownikami biura LGD				

3. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Pracownicy mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy				
2.	Pracownicy z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki				
3.	Pracownicy udzielają rzetelnych informacji i porad				
4.	Pracownicy są mili i uprzejmi				

4. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 najważniejsze kanały pozyskiwania informacji**

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Bezpośrednie kontakty z Władzami LGD
2. Bezpośrednie kontakty z pracownikami Biura
3. Walne zebranie członków
4. Oficjalna strona internetowa LGD
5. Newsletter ze strony LGD
6. Informacje wysyłane pocztą elektroniczną (e-maile)
7. Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w miejscowościach na terenie LGD
8. Portale społecznościowe
9. Ulotka informacyjna rozpowszechniana na obszarze LGD
10. Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów

11. Informacja bezpośrednia w siedzibie (biurze) LGD
12. Inne sposoby. Jakie? .....

5. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Ankieta papierowa
2. Ankieta elektroniczna
3. Kontakt bezpośredni z przedstawicielem LGD
4. Kontakt mailowy
5. Kontakt telefoniczny
6. Kontakt poprzez portal społecznościowy (np. czat z pracownikiem LGD)
7. Panel dyskusyjny po zakończeniu szkoleń i spotkań (możliwość zadawania pytań, zgłaszania uwag)
8. Inny, jaki? .....

6. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców? **Proszę wskazać nie więcej niż 3 najważniejsze źródła.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Z własnego doświadczenia
2. Z rozmów z mieszkańcami
3. Z rozmów z samorządowcami, członkami organizacji pozarządowych itp.
4. Z mediów (lokalna prasa, telewizja, radio)
5. Z Internetu (portale, wortale, fora dyskusyjne)
6. Z badań społecznych i analiz gospodarczych
7. Z innych źródeł (jakich?) .....

7. Czy konkursy ogłaszane przez Lokalną Grupę Działania odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Idealnie wpisywały się w potrzeby mieszkańców
2. W większości przypadków wpisywały się w potrzeby mieszkańców

3. Często miały się z potrzebami mieszkańców
4. Prawie w ogóle nie odpowiadały na potrzeby mieszkańców
5. Trudno powiedzieć

8. Jakie są najważniejsze problemy społeczne mieszkańców regionu LGD? Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

9. Czy konkursy rozpisane w LGD pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych?

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie nie	-1	0	1	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
1.	Zbyt mała dostępność infrastruktury społecznej, kulturalnej, sportowej, turystycznej i rekreacyjnej, niedostateczne dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych.						
2.	Bezrobocie – niedostateczna ilość i dostępność miejsc pracy.						
3.	Zbyt niska aktywność, integracja społeczna i partycypacja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.						
4.	Nierówne szanse edukacyjne dzieci i młodzieży z regionu LGD - Fundusz Biebrzański w						

	porównaniu do dużych miast.						
5.	Niski poziom świadomości społecznej z zakresu produkcji, dystrybucji i promocji produktów lokalnych.						
6.	Niewystarczająca dbałość o tradycję, tożsamość lokalną i dziedzictwo kulturowe.						

10. Czy istnieją działania społeczne, które nie zostały uwzględnione w strategii Lokalnej Grupy Działania? Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

11. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe uruchamiane przez Lokalną Grupę Działania zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Trudno powiedzieć

12. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak, inne projekty byłyby bardziej efektywne
2. Zastosowanie innych projektów dałoby podobne rezultaty
3. Nie, inne projekty byłyby mniej efektywne
4. Trudno powiedzieć

Proszę o podanie kilku informacji o sobie, wyłącznie w celach statystycznych

13. W której gminie Pan(i) mieszka?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Korycin
2. Gmina Suchowola
3. Gmina Trzcianne
4. Gmina Lipsk
5. Gmina Mońki
6. Gmina Jaświły
7. Gmina Goniądz
8. Gmina Nowy Dwór
9. Gmina Janów
10. Gmina Dąbrowa Białostocka
11. Gmina Sztabin
12. inna gmina

14. Płeć

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

15. Do jakiej kategorii wiekowej może się Pan(i) zaliczyć?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mam mniej niż 18 lat
2. od 18 do 30 lat

3. od 31 do 40 lat
4. od 41 do 50 lat
5. od 51 do 60 lat
6. mam więcej niż 60 lat

16. Jestem:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Rolnikiem
2. Członkiem organizacji społecznej (stowarzyszenie, fundacja, związek zawodowy, klub sportowy)
3. Przedsiębiorcą
4. Ze środowiska (grupy) bez osobowości prawnej (koło gospodyń wiejskich, zespół ludowy, koło wędkarskie, koło hobbystów i inne)
5. Reprezentantem podmiotu z sektora publicznego (gmina, dom kultury, zakład opieki zdrowotnej)
6. Żadne z powyższych

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.4. Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD

Poziom satysfakcji mieszkańców (poprawiona)

Zapraszamy Państwa – mieszkańców gmin Dąbrowa Białostocka, Goniądz, Janów, Jaświły, Korycin, Lipsk, Mońki, Nowy Dwór, Suchowola, Sztabin i Trzcianne do wyrażenia opinii na temat warunków życia w Państwa gminie.

Ankieta jest anonimowa a jej wyniki posłużą wyłącznie temu, aby dostosować

Lokalną Strategię Rozwoju Lokalnej Grupy Działania - Fundusz Biebrzański do potrzeb mieszkańców i regionu.

1. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

2. 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnim roku warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

3. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle	Nie mam zdania
1.	Atrakcyjności turystycznej						
2.	Promocji dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki						
3.	Infrastruktury i oferty kulturalnej						
4.	Infrastruktury i oferty sportowej i rekreacyjnej						

5.	Infrastruktury drogowej						
6.	Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów						
7.	Tożsamości mieszkańców z regionem						
8.	Działań i usprawnień na rzecz osób niepełnosprawnych						
9.	Działań na rzecz bezrobotnych						
10.	Działań na rzecz osób przed 34 rokiem życia						
11.	Działań na rzecz osób po 50 roku życia						
12.	Działań na rzecz kobiet						
13.	Możliwości zatrudnienia poza rolnictwem						
14.	Sprzyjających warunków dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy						

4. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	nie wiem
1.	Uczestniczę w wydarzeniach organizowanych w gminie (kulturalnych, rekreacyjno-sportowych, obchodach świąt etc.)					
2.	Biorę udział w przygotowywaniu gminnych wydarzeń (sam(a) albo w ramach grupy, do której należę)					
3.	Należę do stowarzyszenia/organizacji pozarządowej (stowarzyszenie, fundacja)					
4.	Należę do nieformalnej grupy społecznej (koła gospodyń etc.)					
5.	Mam możliwości, by wypowiadać się na temat					

	ważnych zagadnień (dotyczących gminy i mojej miejscowości)					
6.	Jestem członkiem rady/komitegu (np. w szkole, klubie sportowym, przedsiębiorstwie)					
7.	Znam najważniejsze fakty historyczne dotyczące mojej miejscowości/gminy					
8.	Potrafię wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w okolicy					
9.	Na terenie mojej gminy mogę rozwijać się zawodowo					
10.	W mojej gminie powstaje wiele firm					
11.	W mojej gminie chętnie inwestują przedsiębiorcy					
12.	Na terenie mojej gminy są sprzyjające warunki dla turystów i osób przyjezdnych					

5. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

6. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. tak
2. nie

7. Jakie są powody?

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Trudny dostęp do edukacji
2. Trudny dostęp do instytucji kultury
3. Utrudniony dostęp do placówek opieki nad dziećmi
4. Brak perspektyw zawodowych
5. Powody osobiste/ rodzinne
6. Inne (jakie?) .....

8. 6. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych w ostatnim roku?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

9. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Ani tak, ani nie
3. Nie

10. 8. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych w ostatnim roku?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem

3. Trudno powiedzieć
4. Nie

11. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
3. Nie

12. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności? (Prosimy o zaznaczenie „x” trzech najważniejszych)

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych, turystyki
2. Infrastruktura i oferta kulturalna
3. Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna
4. Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)
5. Infrastruktura drogowa
6. Aktywność społeczna mieszkańców (zaangażowania w sprawy lokalne)
7. Działania wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem
8. Działania wynikające z inicjatywy mieszkańców
9. Warunki życia osób niepełnosprawnych
10. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych
11. Zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem
12. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez osoby przed 34 rokiem życia
13. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez osoby po 50 roku życia
14. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez kobiety
15. Działania ułatwiające założenia i prowadzenia działalności gospodarczej

13. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania - Fundusz Biebrzański ?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak znam, słyszałam/em
2. Nie znam, nie słyszałam/em

14. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. od znajomych, sąsiadów
2. w instytucji (urząd, szkoła)
3. z lokalnej prasy
4. widziałem/am działania LGD
5. uczestniczyłem/am w działaniach LGD/ brałem/am udział w projekcie

15. Status na rynku pracy:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Osoba (fizyczna, prawna lub inna) prowadząca działalność gospodarczą
2. Zatrudniony/a w rolnictwie
3. Zatrudniony/a poza rolnictwem
4. Uczący się/studiujący
5. Osoba bezrobotna
6. Inny typ, jaki? .....

16. Płeć:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

17. Niepełnosprawność:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Osoba niepełnosprawna, posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności

2. Osoba pełnosprawna

18. Wykształcenie:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. podstawowe
2. zasadnicze zawodowe
3. średnie
4. policealne
5. licencjat, inżynier
6. wyższe magisterskie
7. inne

19. Wielkość gospodarstwa rolnego:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. nie posiadam gospodarstwa rolnego
2. do 5 ha
3. 6-10 ha
4. 11-20 ha
5. 21-50 ha
6. >50 ha

20. Wiek

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. 18 do 24 lat
3. 25-34 lat

4. 35-50 lat

5. >50 lat

21. W jakiej gminie Pan(i) mieszka?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Korycin

2. Gmina Suchowola

3. Gmina Trzcianne

4. Gmina Lipsk

5. Gmina Mońki

6. Gmina Jaświły

7. Gmina Goniądz

8. Gmina Nowy Dwór

9. Gmina Janów

10. Gmina Dąbrowa Białostocka

11. Gmina Sztabin

12. Inna gmina

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.5. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego

1. Wprowadzenie
  - a. Przedstawienie moderatora, opisanie celu badania, anonimowości uzyskanych odpowiedzi, konieczność nagrywania wywiadu z uwagi na późniejszą analizę wyników
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
  - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
  - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
  - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
  - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
  - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
  - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
  - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
6. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
  - a. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
7. Innowacyjność
  - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
  - b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
8. Ocena funkcjonowania LGD
  - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwala na efektywną i skuteczną realizację LSR?
  - b. Jak jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
  - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Zakończenie spotkania

Czas trwania 120 minut